

Mare

‘Eindelijk diepgang met Dumbledore’

Pagina 3

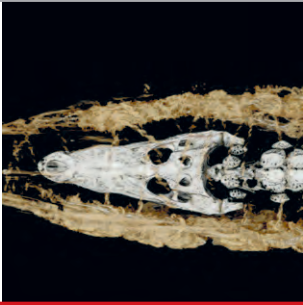
Natuurkunde-spion Sam Goudsmit zocht naar de Duitse atoombom

Pagina 7

Christiaan Weijs schrijft boekje over zijn Mare-jaren. ‘Ik sliep er soms’

Pagina 9

Krokodillenmummie zit vol verrassingen: 47 baby-crocs

Pagina 11

Ontsnapt uit de hel

Noord-Koreanen over hun vlucht

Studente Ji Young Lee en cartoonist Sung Kuk Choi vluchtten allebei uit Noord-Korea. ‘Ik ben van jongs af aan gehersenspoeld en had zo Amerikanen vermoord voor Kim Jong Il.’

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Als kind zag Ji Young Lee (29) haar eerste lijk. Ze was negen, hij lag op straat, bedekt door vliegen. ‘Niemand keek ernaar om’, zegt ze. ‘Er lagen toen overal lijken. Op het station, op straat. Mensen stierven van de honger.’ Sung Kuk Choi (36) zit naast haar, en knikt.

Lee en Choi zijn Noord-Koreaanse vluchtelingen. Zes jaar geleden ontsnapten ze, via verschillende routes, naar Zuid-Korea. Lee studeert mensenrechten, en Choi is een bekende cartoonist. Een van de eerste uit Noord-Korea. Hij maakt comics over de cultuurverschillen tussen Noord- en Zuid-Koreanen. Met de Zuid-Koreaanse non-profitorganisatie National Students Council of NKHR reisden ze afgelopen week door Europa om aandacht te vragen voor de situatie in hun thuisland. Donderdag spraken ze voor een collegezaal vol Leidse studenten en hadden ze nadien nog tijd voor een gesprek met *Mare*.

Als kind maakten ze allebei de ‘Arduous March’ mee, de hongersnood in het dictatoriale land die – de schattingen lopen nogal uiteen – tussen 250 duizend en 3,5 miljoen Koreanen het leven kostte in de periode van 1994 tot 1998. Economisch wanbeleid, gecombineerd met een reeks overstromingen, periodes van grote droogte en het wegvallen van hulp van de Sovjet-Unie, zorgden ervoor dat de voedselvoorraden oprakten.

Lee: ‘Mijn moeder was invalide en kon haar benen niet goed gebruiken. Ik was verantwoordelijk voor mijn kleine broertje en zusje. We aten soms gras uit de bergen. Of ik moest stelen, en dan sloegen bewakers me als ik werd gepakt. Maar honger was mijn vijand en mijn enige missie was overleven.’

‘Ze maken complete idioten van mensen’, zegt Choi over de Noord-Koreaans overheid. ‘Mensen waren afhankelijk van het distributiesysteem, en konden geen eigen manieren vinden om voedsel te krijgen. Ze waren gewend afhankelijk te zijn van de rantsoenen van het regime. Eigen markten vormen was illegaal. Zo hielden ze het systeem in stand.’

‘Het is nu wel iets veranderd. Ze smokkelen producten uit China en vormen zwarte markten om te overleven. Er is een soort kapitalistische markt gekomen, en daardoor zie je ook meer dingen die daarbij horen, zoals inkomensverschillen. Er is ook meer informatie van de buitenwereld beschikbaar. Dus het is beter dan daarvoor, al staat iedereen nog steeds onder strenge controle.’

De twee kwamen uit andere werelden: Lee werd op het platteland geboren, terwijl Choi naar de kunstacademie ging in de hoofdstad Pyongyang. ‘Een beetje gênant’, bekent hij, ‘maar ik heb me daar naar binnen gekocht. Ik hield niet zo van studeren.’

Hij zat drie keer in de gevangenis, in totaal negen maanden. ‘Voor het verspreiden van Zuid-Koreaanse dvd’s. Ik zat vast tussen verkrachters en dieven, maar ik was daar de grootste crimineel, want ik had informatie uit de buitenwereld verspreid.’

> Verder lezen op pagina 8

Foto's Taco van der Eb

LITERAIR TALENT OPGELET!

Win € 250 met de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd

Ook dit jaar weer: de Mare-Kooyker Kerstverhalenwedstrijd! Win €250, €75 of €50 aan boekenbonnen die boekhandel Kooyker royaal beschikbaar stelt. Oproep van auteurs en juryleden Christiaan Weijs en Arjen van Veelen (vrij naar Allen Ginsberg): ‘Nobody wants to hear about your feelings, darling. Tell me what you see!’ Mail je verhaal (max. 1500 wrd) voor 9 december naar: redactie@mare.leidenuniv.nl Deelname alleen voor Leidse studenten.

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD

Mare

Boekhandel
Kooyker

Bandirah Pagina 12

Fooddealers

DOOR VINCENT BONGERS Dit had een noodkreet kunnen zijn, of een smeekbede, uitgesproken met tranen in de ogen, en knorrende maag: ‘Oh, Leidse horeca. Verlos ons van de spinaziestamppotfantasie met rubberachtige gehaktbal, opgediend door het Universitair Facilitair Bedrijf. Zorg ervoor dat we niet langer keiharde broodjes of juist zompige panini’s hoeven te eten. Maak een einde aan die maaltijden die uren onder schroeiende lampen staan, waardoor de aardappelpuree zo’n naar korstje krijgt. Beste uitbater. Geef ons alstublieft dagelijks de keuze uit heerlijke versbereide gerechten.’

Maar al deze dramatiek is helemaal niet nodig. De taal van geld is veel overtuigender. Dit is dan ook een zakelijk advies aan de Leidse horeca. Nog gratis ook: die *free lunch* bestaat dus wel degelijk. Beste gastronomische ondernemer: zoek een afgeragd vrachtwagentje, zaag een stuk uit het laadgedeelte, en hoppa: een *food-truck*. Het hoeft niet *fancy* te zijn, want echte concurrentie is er niet. Zelfs als u een crowdfundingactie opstart, zullen gulle donateurs van binnen de universitaire gemeenschap graag betalen. Maak vervolgens een mooie selectie van vlees- en vegetarische gerechten. Denk ook aan de groeiende groep veganisten. Parkeer de foodtruck bij het Gorlaeus, en u zult zien dat er al snel een zwerm uitgehongerden op u afkomt. Pas deze procedure ook toe bij de andere gebouwen van de universiteit. U gaat zoveel verkopen dat u uitgroeit tot dé horeca-tycoon van Leiden.

Er zijn er nog meer mogelijkheden. Er was al een pop-UB, die succesvol studenten uit de overvolle bibliotheek wist te lokken. Start een pop-up kantine. Of nog makkelijker: er zijn, binnen de Singels tenminste, zat koffietenten en restaurants die een gouden zaak zouden kunnen doen door zich meer op studenten te richten.

Ook de universiteit zal u heimelijk dankbaar zijn. Studenten en medewerkers die uit andere steden of landen komen, schrikken zich in Leiden rot van het schrale kantine-aanbod. Mocht u instappen dan doet dat de *corporate brand* van de universiteit goed. En dat is dan weer gunstig voor stad en horeca.

U ziet, dit plan kan niet mislukken. Mocht er nog niemand overtuigd zijn, dan zijn we genoodzaakt ons te richten op dubieuzere dienstverleners. Leidse penoze, de stap van drugs- naar fooddealer is zo gemaakt. Vergeet de poeders en pillen en hang de binnenkant van je jas voortaan vol voedzame eiwitten. Wij beloven: succes verzekerd. Want met de huidige kantine-schraalte zijn wij wanhopige academici zelfs bereid om voor fikse bedragen grammetjes quinoa en andere superfoods weg te werken. Help ons. Het geld ligt, kortom, voor het oprapen. En het is nog legaal hosselen ook.

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15000
Hoofdreductie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Fernke Blommaert • Mattijn de Groot • Holger Gzella •
Marit de Roij • Benjamin Sprecher
Fotografie Taco van der Eb • Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot • Bandirah • Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving Marcel van den Berg
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) • Prof. dr. F. Israel (vice-voorzitter) • Birgül Açıksöz • Joline Cramer •
drs. Bart Funnekotter • drs. Malou van Hintum •
mr. Folkert Jensma • Merian Kuipers • Josephine Say •
Prof. dr. Nico Schrijver • Marieke Vinkenoog •
Dr. Hans Vollaard • Christian van der Woude
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl. Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen
Alleen schriftelijk met postwikkelt.
Klachten en opmerkingen over de toezending van *Mare* 071-5277272.
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

Breek de bubbel met het Wilders-quotum

Een paar dagen na de verkiezingen hier in Amerika ontmoette ik een hoogleraar politicologie. Aan de bar van de kroeg in mijn straat. Ze droeg een T-shirt met de tekst ‘*Nasty Woman*’ en had aan de Clinton-campagne meegewerkt. Na de overwinning van Trump was ze gaan drinken, en daar niet meer mee opgehouden. Behalve als ze college gaf. Dan huilde ze met haar studenten. En, *true to form*, terwijl ik haar sprak, had ze tranen in haar ogen en een dubbele whisky in haar handen. Toen ze vertrok zei ze: ‘*And now I have to go see my African American boyfriend, before he gets lynched by those motherfuckers.*’

Dit is een redelijk typerende reactie. En terecht. Of het nou om homorechten, abortus of het milieu gaat, Trump zal de klok vijftig jaar terugdraaien. De helft van Amerika bevindt zich in een totale staat van ontreddering. En hoewel het hier vol hangt met portretten van Yale-alumnus George W. Bush, door historici vooralsnog aangeduid als de slechtste Amerikaanse president ooit, weet zelfs Yale nu niet hoe ze zich als instituut een houding moet geven.

In een algemene e-mail van de immer eloquente president van de universiteit stond deze passage: ‘*We must not allow the historically divisive campaign to infect our campus with a comfort for intolerance. This has been a tumultuous period for all of us, but it is now the time to care for each other, empathize with each other, and embrace each other, no matter our political differences.*’

Nu zou ik dolgraag dat dringende verzoek opvolgen en een Trumpsupporter een flinke knuffel geven. Al is het maar om aan de bijna fysieke onrust onder mijn vrienden te ontsnappen, en met iemand te praten die de toekomst

nog wel zonnig inziet.

Probleem is, ik kan ze niet vinden. En dat is niet zo raar, want in New Haven heeft 85 procent voor Clinton gestemd.

Ik wist dat de meeste Amerikanen in een bubbel wonen, maar om tijdens de verkiezingsnacht tegen alle verwachtingen – en eerlijk gezegd, voorstellingsvermogen – een fascist het Witte Huis te zien winnen, maakt het gevaar van de bubbel tastbaar. Als iemand met zo’n radicaal ander wereldbeeld de helft van de stemmen krijgt, is het tijd om serieus na te denken of je eigen wereldbeeld niet wat moet worden bijgeschaafd.

Dan kijk ik naar Nederland.

Natuurlijk. De Amerikaanse situatie is in zijn details niet vergelijkbaar. Maar de essentie is hetzelfde: dat de ene helft van de bevolking geen idee heeft van wat er bij de andere helft speelt. Dat ze al hun informatie over ‘de ander’ uit opiniepeilingen moeten halen, omdat ze op Facebook al lang en breed zijn ontvriend. En het idee dat iedereen in jouw omgeving jouw mening deelt, dus dat dit ook de mening van de meerderheid moet zijn.

Daarom introduceer ik het Wilders-quotum. Elke Leidse student zou ernaar moet streven Wildersstemmers tot zijn/haar vriendenkring te rekenen. Echte vrienden. Waar je mee kan praten als het even wat minder gaat. Laat ik drie als streefgetal noemen, maar een of twee zou al het verschil maken. Niet huilen maar knuffelen.

BENJAMIN SPRECHER promoveerde onlangs bij het Centrum voor Milieuwetenschappen in Leiden en is nu postdoc in Yale

Omarm de helpende hacker

De strijd tussen goede en kwade computerkrakers

Informaticastudent David de Muinck Keizer (24) probeert hackers op het juiste spoor te krijgen. ‘We worden elke dag aangevallen.’

DOOR VINCENT BONGERS ‘Als je zestien bent, is het leuk om te experimenteren’, zegt vierdejaars student informatica David de Muinck Keizer (24). ‘Ik heb wel geprobeerd om in bepaalde bestanden in het netwerk van mijn school, het Hageveld College in Heemstede, te komen. Ik draaide een programmaatje waarmee je kunt kijken of er in het netwerk poorten open staan zodat je verbinding kunt maken. Maar ik heb nooit cijfers aangepast of zo.

‘Dat hadden ze in de gaten. Ik werd uit de klas gehaald en beschuldigd van hacken. Ze zeiden zelfs te weten dat het systeem niet waterdicht was, maar dat ik dat niet mocht aantonen. Daar was ik verbaasd over, want ik wilde niets kwaads doen. Mijn moeder was boos, mijn vader vond het grappig. Ik ben nog wel twee of drie keer uit de klas geplukt. Iedere keer als die man weer bij het klaslokaal stond, wist ik: “Foute boel.” Wel grappig: laatst hebben ze een beveiligingsexpert uitgenodigd om een workshop over hacken te geven.’

De Muinck Keizer is oprichter en beheerder van HackFlag, het grootste hackforum in de Benelux. ‘Het is een educatief platform met meer 5200 leden. Het kan heel aantrekkelijk zijn voor een 13-jarige om kwaadaardige dingen te gaan doen. Daarom willen we hackers verzamelen en ze de goede kant op sturen.’

Op 24 november bespreekt hij tijdens De Avond van Cleveringa in de Oude Sterrewacht hoe het beeld van hackers is veranderd. ‘Je hebt grofweg twee kampen in de hackerswereld’, aldus De Muinck Keizer: ‘*Black hat* en *white hat*. De eerste zijn de criminelen, de *white hats* zijn de *good guys* die hun vaardigheden gebruiken om lekken in

‘Iedereen kan een tooltje downloaden en een server platleggen. Er wordt in het wereldje op neer gekeken.’

sites en netwerken aan te tonen en die vervolgens bekend te maken bij de eigenaren. De techniek verandert, maar de ethiek ook. Je was vroeger ook een *bad guy* als je een zwakke plek aantoonde, en dat is niet meer zo. Het is verstandig om als bedrijf positief te reageren op een *white hat*. Omarm een hacker die op een lek wijst.’

De veranderende houding is ook terug te vinden in beleid. ‘Je hebt al een aantal jaar de zogeheten *responsible disclosure*-regelingen: wie onder bepaalde voorwaarden een lek meldt, wordt niet vervolgd. Ook in Nederland geldt dat: als je ergens zwakke plekken vindt kun je het Nationaal Cyber Security Centrum daarvan op de hoogte stellen. Google

en Facebook betalen ook mensen die lekken vinden.’

Maar kunnen de tips op zijn forum niet ook van pas komen voor hackers met criminele bedoelingen? ‘Misschien wel, maar dat is geen reden om ze niet te noemen. De educatieve waarde moet echter wel duidelijk zijn. Er zijn grensgevallen. DDos-aanvallen zijn vrijwel altijd crimineel, maar je wilt ook kennis aanbieden waarmee je je kunt beveiligen tegen die aanvallen. Dan moet je toch uitleggen hoe het werkt. Dan dubbelt die informatie al snel als handleiding. DDos is niet eens hacking eigenlijk. Iedereen kan een *tooltje* downloaden en een server platleggen. Er wordt in het wereldje op neergekeken.

‘Op mijn 17e ben ik hackersforum L33thackers gestart. Dat ging uiteindelijk mis. We kregen steeds DDos-aanvallen. Hackers vinden het cool om andere hackers te hacken. Een forum is dan een populair doelwit. Ook HackFlag ligt trouwens wel meerdere keren per dag onder vuur. De aanvallen op L33thackers werden zo heftig, dat onze provider ons offline haalde, ze konden het niet meer aan.’

Zelf is hij geen hacker, zegt De Muinck Keizer. ‘Het is niet iets waar ik tot diep in de nacht maar mee bezig wil zijn. Dan kijk ik liever een serie. Of programmeer iets dat niets dat met hacking te maken heeft.’

<https://hackflag.org/forum/>

Gaaponderzoek

Alexandre Marraffa (22, masterstudent geneeskunde en biomedische wetenschappen) onderzocht tijdens zijn wetenschapsstage in Zweden waarom mensen gapen.

Hoe kwam je bij dat onderwerp?

‘Ik liep stage bij het Department of Clinical Neuroscience van het Karolinska Institutet in Stockholm. Ik wilde graag naar Zweden en onderzoek doen naar neurologie. Mijn begeleider was gespecialiseerd in *sickness behaviour*. Dat hoort ook bij immunologie en psychologie.

‘Ik moest filmpjes bekijken van mensen die ziek waren. Vervolgens moest ik hun gedragingen coderen. Als ik hen zag gapen, niezen of praten, moest ik op bepaalde knoppen drukken. Ik zocht er wat literatuur over neurologie bij, en kwam een artikel tegen over gapen. Daarin stond dat gapen het brein mogelijk afkoelt. Toen ik mijn onderzoek voorstelde aan mijn begeleider, vond hij het een interessant idee om dat bij zieke mensen te onderzoeken.’

Weten we anno 2016 nog niet waarom we gapen?

‘Veel mensen denken dat we gapen, omdat je hersenen een tekort aan zuurstof hebben. Dat klopt niet. Door tests met mensen in een zuurstofarme omgeving weten we dat.

‘We weten ook dat we grofweg om twee verschillende redenen gapen. De ene soort gaap is de aanstekelijke: je ziet iemand gapen en vervolgens moet je dat zelf ook. Dat kan ook gebeuren als je erover leest of nadenkt. De andere is de spontane: als je moe bent, of als iets saai is. Ik onderzocht vooral de tweede.’

Kreeg je daardoor geen last van de eerste?

‘Soms wel, vooral bij het bekijken van gapende mensen, maar op een gegeven moment wen je eraan.’

Hoe kwam je aan zieke proefpersonen?

‘Ik gebruikte diezelfde filmpjes. Die mensen waren overigens niet echt ziek. Ze kregen lipopolysachariden (LPS) toegediend: een stofje waarop je immuunsysteem enorm reageert. Andere mensen kregen een placebo. Zes uur na de toediening van LPS voelden proefpersonen zich weer redelijk fit. Na acht uur, een beetje afhankelijk van de dosis, is er niet eens meer iets in hun bloed te zien. Het enige dat ze eraan overhielden is dus geld.’

Wat ontdekte je?

‘Ik keek of er een correlatie was tussen het gapen, de temperatuur van de deelnemers en hun slaperigheid. Het leverde een beetje *verschillende resultaten* op. Mensen met LPS bleken niet per se meer te gapen, maar wel op het moment dat hun temperatuur steeg. Veel dingen die we signaleerden waren *nét* niet statistisch significant. Mijn onderzoek vormt niet bepaald een enorme doorbraak in de wetenschap, maar het is wel interessant voor verder onderzoek. Mijn paper is af en goedgekeurd, maar het is de bedoeling dat ik er nog een wetenschappelijk artikel over publiceer.’

Hoe was studeren in Zweden?

‘Heel cool! Zowel wat betreft de kou als in de leuke betekenissen. Het is heel mooi in de winter: de rivieren bevriezen en er liepen herten door onze tuin. We woonden samen met een hoop internationale en een paar Zweedse studenten. Met Zweden raak je gemakkelijk in gesprek, maar daar blijft het dan ook bij. Maar goed, dat hoor je hier ook van internationale studenten.’ **MVV**

Natuurlijk kunnen we niet écht vliegen

DOOR FEMKE BLOMMAERT ‘Gaan die mensen allemaal naar de bioscoop?’ vraagt een onwetend meisje zich hardop af wanneer ze voorbij fietst. ‘*Muggles*’ mompelt iemand vanuit de meterlange rij voor bioscoop Trianon in de Breestraat. Om klokslag twaalf uur wordt hier de nachtpremière van *Fantastic Beasts And Where To Find Them* getoond, een verfilming van het gelijknamige boek van J.K. Rowling, schrijfster van de Harry Potter-serie

‘Ik ben blij dat Rowling er voor heeft gekozen om het verhaal met Harry, Ron en Hermione af te sluiten’, legt Maikel Roelofs (18, Taalwetenschap) uit. ‘Natuurlijk hebben we die boeken verslonden als kind, maar het zou jammer zijn als hun vertelling langdradig zou worden. Ze heeft een goede keuze gemaakt. Op deze manier kunnen we nog wel van de Wizarding World genieten, maar met nieuwe, frisse verhalen.’ Charlie Holscher (20, European Studies) knikt instemmend: ‘Toch hoop ik wel dat we in deze film iets meer diepgang krijgen over personages zoals Dumbledore en Grindewald.’

De twee kennen elkaar van *quidditch* (zwerkbal). De tovenaarssport uit de boekenreeks wordt namelijk niet enkel beoefend op papier: ook in de echte

wereld zijn er overal ploegen te vinden, ook in Leiden. Maikel is *chaser* (die proberen te scoren door een bal door de hoepels te werpen) en Charlie is *beater* (die proberen tegenstanders af te gooien met weer een andere bal) voor de North Sea Nargles. Charlie: ‘We krijgen altijd de vraag of we dan ook écht vliegen. Natuurlijk niet - wij zijn ook maar mensen. Die technologie is nog lang niet zo ver, helaas.’

Maikel: ‘Mensen onderschatten vaak dat het echt een sport is en dat het er al snel ruig aan toegaat. Zo heeft Wageningen een quidditch-ploeg die verbonden is aan de universiteit, maar niet volledig. De universiteit erkent het namelijk nog niet als sport.’ Even later voegt hun vriend en teamgenoot Robin Mier (25, Japanstudies) zich ook bij de groep en zijn ze klaar om de film te gaan zien.

De film (nee, geen spoilers) bevalt, vertellen de quidditch-spelers grijnzend in de pauze. Het beetje twijfel dat ze vooraf hadden, is helemaal verdwenen. ‘Echt heel goed gedaan’, geeft Robin toe. Hij is vooral te spreken over de maatschappijkritische delen: waar in de film het Amerikaanse Congres van de *muggles* (niet-tovenaars) slechts bestaat uit blanke mannen van middelbare leeftijd, bestaat het Magical Congress of the Uni-

Fantastic Beasts And Where To Find Them is weliwaar zwerkbalvrij, maar toch goedgekeurd door de hardcore Potter-fans.

ted States of America zowel uit heksen als tovenaars, die bovendien verschillende afkomsten hebben.

‘Ik ben aangenaam verrast. Je hebt toch altijd wel verwachtingen, zeker als er zo lang geen Harry Potter-film is ge-

weest. Maar die zijn meer dan waargemaakt’, vindt Maikel. Al had hij nog best een potje zwerkbal willen zien. ‘Maar dit verhaal speelt zich af in New York. Daar was quidditch, zeker in de tijd dat deze film speelt, niet zo’n ding volgens mij.’

Nieuws

Nieuw in Oxford: het Leiden Square

Oxford heeft nu een Leiden Square. Het plein werd op 12 november geopend in aanwezigheid van de Leidse burgemeester, Henri Lenferink, om het 70-jarig bestaan van de band tussen de twee zustersteden te vieren.

Oxford heeft al een Bonn Square, vernoemd naar Bonn in Duitsland. Met Leiden Square erbij zijn nu de twee oudste zustersteden van Oxford gerepresenteerd, zegt de gemeenteraad van de Britse universiteitsstad.

Bob Price, hoofd van de gemeenteraad van Oxford: 'De benoeming van Leiden Square is een mogelijkheid om stil te staan bij onze vriendschap, terwijl we de zeventigste verjaardag van de stedenband naderen. En om de tragische gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog te herdenken, die Bonn, Leiden en Oxford samenbracht'.

Telderspostzegel

Ben Telders, verzetscollega van professor Rudolph Cleveringa, staat dit jaar op de Leidse postzegel. Amateur-postzegelontwerper Frans Hemelop maakt jaarlijks. dat dit jaar in het teken staat van het Leidsche Senaatsprotest. Telders werkte samen met Cleveringa aan dit protest, waarin ze zich opstelden tegen de 'Ariërvlucht' – een verklaring van niet-Jood zijn. De Cleveringalezing had bijna de Telderslezing geheten. Toen Cleveringa zijn beroemde speech wilde houden, bood Telders namelijk aan het van hem over te nemen, omdat hij nog ongehuwd was. De Duitsers paktten Telders in 1940 op, en hij stierf in 1945 aan vlektyfus in het concentratiekamp Bergen-Belsen, negen dagen voor de bevrijding.

KNAW wil meer

vrouwen

Wetenschapskoepel Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW) gaat zestien vrouwelijke wetenschappers kiezen om lid te worden. Ze willen hiermee bijdragen aan een betere vertegenwoordiging van vrouwen in de wetenschap. De organisatie heeft nu 556 leden, waarvan 13 procent vrouw is. Het landelijk percentage vrouwelijke hoogleraren is 17,1 procent. Het KNAW wil een inhaalslag maken, en hoopt op een 'vliegwieleffect': als er meer vrouwelijke leden zijn, neemt de kans toe dat andere excellente vrouwelijke onderzoekers opvallen en voorgedragen zullen worden, meent de organisatie.

Egyptisch speltbier

Het Rijksmuseum van Oudheden verkoopt vanaf 23 november Egyptisch bier. Ter gelegenheid van de heropening van de Egyptische afdeling van het museum (zie ook pagina 11), brouwde Leidse brouwerij Pronck, samen met cultureel ondernemer en oud-Egyptologiestudent Janko Duinker, een biertje dat gebaseerd is op het brouwsel dat de oude Egyptenaren maakten. Ze gebruikten ze net als in de oudheid spelt, en vermengen ze het graan met korianderzaad. Het heet Hnq.t, dat spreek je uit als Hèn-Kèt. Er zijn 5000 bierflesjes gebrouwen. De biertjes zijn vanaf woensdag te koop in koffiehuis Het Gerecht en in Oudheden.

Proef met gratis wifi

vanaf december

In december begint een proef met gratis wifi in de Leidse binnenstad, meldt centrummanager Erwin Roodhart in het *Leidsch Dagblad*. Tussen de Visbrug en de Karnemelksbrug komen verschillende wifi-punten te hangen. Het experiment moet op 16 december van starten, als de kerstmarkt en de ijsbaan ook open gaan. De proef duurt een paar maanden, waarin wordt gekeken of het werkt en of het signaal goed is. 'Ondernemers zijn positief en willen graag meewerken', aldus Roodhart in het *LD*.

Straks minder naar de wc

Rechten pakt tentamenfraude aan

De faculteit Rechten scherpt het beleid om fraude bij tentamens te voorkomen aan. Tijdens het eerste uur en het laatste half uur van een tentamen is toiletbezoek verboden.

DOOR VINCENT BONGERS Dat staat in een notitie die maandag tijdens de faculteitsraad werd besproken.

'Het eerste uur zijn er laatkomers die contact kunnen zoeken met toiletgangers en zo informatie over het tentamen uitwisselen', legde Peter van Es van het rechtenbestuur uit. 'En het laatste half uur is ook een rommelige periode. Dan zijn er al studenten klaar, die vertrekken en die kunnen ook communiceren met studenten die het toilet bezoeken.'

'Een uurtje niet naar de wc moet kunnen. Uiteraard met uitzonderingen voor studenten met een doktersattest.'

De faculteit is niet over een nacht ijs gegaan en deed een tweetal wc-proeven. Bij het tentamen marketing management, waar drie uur voor staat, kon dus slechts in een tussenliggende periode van anderhalf uur het toilet bezocht worden. Maar dan alleen onder begeleiding van een speciale 'toiletsurveillant'. Om dit mogelijk te maken werden twee extra surveillanten ingezet. De studenten gingen een voor een naar de wc.

'Deze proef verliep zonder problemen', staat in de notitie. 'Maar maakt wel duidelijk dat de inzet van twee extra surveillanten wellicht te weinig is.' Marketing management is namelijk een relatief klein tenta-

men, er waren iets van tweehonderd deelnemers. Rechten heeft nog veel grotere tentamens.

Examinatoren van het vak strafprocesrecht deden ook een pilot. Zij pasten op eigen initiatief de proef enigszins aan. Studenten hoefden niet te wachten op de beschikbaarheid van een plasbegeleider maar meldden zich bij de surveillant bij de ingang van de zaal, en moesten daar

wachten op diens toestemming om naar het toilet te gaan. Bij het toilet was dan wel een medewerker aanwezig om fraude tijdens het wc-bezoek zoveel mogelijk tegen te gaan.

Het een en ander zorgde voor een wachtrij in de tentamenzaal, de studenten in deze rij werden dan ook weer in de gaten gehouden. 'De indruk van de examinerator was dat de wachttijd, die opliep tot zo'n vijf

minuten, ook een zeker afschrikwekkende werking had: studenten gingen niet zomaar naar het toilet', vermeldt de notitie.

Het rechtenbestuur is enthousiast over de proeven en stelde dan ook aan de faculteitsraad voor om de 'strafprocesrechtvariant' voor alle tentamens in te voeren. De raad ging hiermee akkoord. De maatregel wordt in januari van kracht.

‘Dit leidt tot belangenverstrengeling’

Nederlandse universiteiten verzetten zich tegen het onderzoek dat de Algemene Rekenkamer wil doen naar medezeggenschap.

Dat heeft universiteitskoepel VSNU gemeld in een brief aan de Rekenkamer.

De medezeggenschapsraden hebben meer bevoegdheden gekregen van de overheid. Zo moeten ze nu instemmen met de hoofdlijnen van de begroting. De Algemene Rekenkamer wil uitzoeken of de raden nu inderdaad meer invloed hebben.

'We hebben geen problemen met

een onderzoek', zegt VSNU-persvoorlichter Bastiaan Verweij. 'Maar wel met de methodologie'. De Rekenkamer wil namelijk gebruik maken van 'burgerauditors'. Dat zijn leden van de medezeggenschapsraad, die zelf die onderzoeken uitvoeren.

In de brief uiteten de organisatie zorgen over belangenverstrengeling: 'Studenten en medewerkers worden binnen het kader van het onderzoek gevraagd mede hun eigen functioneren te onderzoeken, iets wat tot een verstrengeling van belangen leidt. Dit is methodisch niet correct.' Bovendien, stelt Verweij, is bestuur-

ders niet gevraagd om te participeren, 'Maar dan nog blijft het principiële bezwaar van methodologie bestaan'.

Verder uit VSNU bezwaar over de timing van het onderzoek, omdat het instemmingsrecht sinds 2016 van toepassing is, 'en dit jaar nog niet is afgerond'. Ook plaatsen ze kanttekeningen bij de intentie van de Rekenkamer om de resultaten te gebruiken bij een nieuwe ronde prestatieafspraken. Daar zijn al genoeg commissies voor, vinden ze. Die gaan elkaar dan misschien voor de voeten lopen.

'[Er] zijn reeds twee onafhankelijke commissies in het leven geroepen: de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek en de Commissie Van den Donk. Dat is nog naast het eigen onderzoek dat de sector zelf heeft laten uitvoeren'.

De Rekenkamer zegt dat de leden van de medezeggenschapsraden, als onderzoekers, alleen maar zoeken naar de informatie die zij voor goede besluitvorming nodig hebben. Bestuurslid Francine Giskes: 'De slager keurt niet zijn eigen vlees, maar kijkt terug op het proces met het oog op verbetermogelijkheden.' **AK**

Nog geen “ja” voor Humanities Campus

Een doorbraak in de bouwplannen voor een nieuwe Humanities Campus? Niet volgens de bewoners van de sociale huurwoningen die daarvoor zouden moeten wijken.

Twee weken terug maakte de universiteit bekend dat de locatie van Plexus onderzocht wordt als alternatieve locatie voor 23 woningen. 'Doorbraak is misschien een heel groot woord, maar onze gesprekken met de bewoners zijn in een heel ander perspectief terechtgekomen', deelde Menno Tuurenhout van het faculteitsbestuur afgelopen raadsvergadering van geesteswetenschappen nog even mee. 'De plannen vallen erg

goed', zegt Tuurenhout. 'Maar: er is nog geen “ja” gezegd.'

Vorig jaar was 91% van de bewoners tegen de sloop en een verhuizing naar de Paviusstraat, die toen als alternatieve woonplek werd genoemd. M. Komst wijst namens de bewonerscommissie van het Doelencomplex per mail nog eens op dat percentage: 'U kunt net zo goed als wij aftellen dat er bij sloop met dit halve aanbod 35 bewoners naar de Paviusstraat moeten verhuizen, terwijl ze met 91 procent hebben aangegeven dat niet te willen.' De commissie vraagt zich af waarom de universiteit geen garantie op een tweede locatie binnen de singels wil geven. **MVV**

Rechten krijgt toch instemmingsrecht

De faculteitsraad rechten krijgt alsnog instemmingsrecht op de hoofdlijnen van de begroting.

Dat blijkt uit het nieuwe reglement van de faculteit.

Toen de studiefinanciering werd afgeschaft, kreeg de universitaire medezeggenschap meer macht om ervoor te zorgen dat het geld dat het nieuwe leenstelsel oplevert, ook daadwerkelijk naar de verbetering van de onderwijskwaliteit gaat.

De universiteitsraad kreeg instemmingsrecht op de hoofdlijnen van de begroting.

Na enig bestuurlijk geharrewar - de faculteit Sociale Wetenschappen

voerde instemming in maar werd door het college teruggefloten - ging dat recht ook gelden voor de faculteitsraden.

In de verschillende faculteitsraden werd dit recht eind vorig jaar besproken. Bij rechten was er weinig enthousiasme voor het nieuwe machtsmiddel. Studenten wilden liever meer hulp bij het lezen van de begroting.

Maar nu is het recht alsnog vastgelegd door het rechtenbestuur. 'Ik ben hier heel enthousiast over', zei Jaap Ulenkate van studentenpartij ONS Leiden.

'We hebben dit vorig jaar een beetje laten glippen.' **VB**

‘In blinde paniek naar buiten’

Studentenhuis aan de Oude Singel afgebrand, bewoners zijn ‘dakloos’

In studentenhuis Casa Cara aan de Oude Singel woedde afgelopen zondagochtend in alle vroegte een grote brand. Niemand raakte gewond, maar het huis is ernstig beschadigd.

DOOR MARLEEN VAN WESEL ‘Rond vijf uur werd ik wakker van de rookmelder. Ik dacht nog: iemand bakt even een eitje na een feestje. Op de gang rook ik meteen: dit is niet goed. Er kwam al rook door het trapgat’, vertelt bewoner Juliejet Bakker (22, religiewetenschappen).

Haar huisgenoot opende de kamer waar de brand ontstaan was. ‘Die stond al helemaal in lichtervlaai. We gooiden de deur dicht, mijn huisgenoot trok nog snel onze andere huisgenoot uit bed, in zijn onderbroek, en in blinde paniek renden we naar buiten. De ramen boven ons knapten en in een waas renden we onder het vallende glas

vandaan. Ons buurmeisje stond al met de telefoon aan haar oor.’ (Zie pagina 12)

Bakker kreeg een jas van bureu. ‘Maar ik had nauwelijks in de gaten hoe koud het was. Ik kreeg ook nog zo’n folie van de brandweer, om warm te blijven. En er werd nog even gecontroleerd of ik wel goed ademde.’

Casa Cara heeft negen bewoners. Bakker: ‘We zijn geen superactief huis, maar toevallig hadden we de avond ervoor net samen een wijntje gedronken. Daardoor wisten we dat we maar met z’n drieën thuis waren.’ De bewoner van de uitgebrande kamer, Renske Termeulen (22, culturele antropologie) was er niet. Bakker, die al sinds de brugklas met haar bevriend is: ‘We konden haar niet bereiken, dus we zijn nog naar haar moeder gereden, niet ver van Leiden, waar ze een nachtje was gaan slapen.’

Zondagochtend stonden ineens mijn huisgenoten voor de deur: het

huis staat in de fik. Huh? Fùùück, dacht ik. Ik zag het nog niet voor me’, vertelt Termeulen. Maandag zijn Termeulen en Bakker samen gaan kijken.

‘Mijn kamer, op de begane grond, is nog redelijk intact’, vertelt Bakker. Termeulen: ‘Mijn kamer is helemaal uitgebrand. Aan de voorkant, met die twee grote ramen. Mijn foto’s, boeken, sieraden, kleding, hockeyspullen... Zondag belde ik mijn team, dat ik niet kon komen. Ik heb niet eens een stick, geen rokje meer, geen scheenbeschermers, geen schoenen. De kleine, persoonlijke dingen vind ik het ergst.’

‘De zolderkamer is ook uitgebrand en de kamer onder die van Renske is ook flink naar de klote’, weet Bakker.

Het zit de bewoners van Casa Cara dwars dat hun twee huisbazen na de brand geen contact opnamen. Termeulen: ‘De eigenaar neemt de telefoon niet op. De ander, die de financiën doet kreeg ik uiteindelijk

dinsdag even te spreken. Hij deed heel onpersoonlijk en gebruikte langdradige woorden zoals “de afwikkeling”. Vet irritant.’

‘We zijn echt een beetje dakloos geraakt, op een ontzettend nare manier’, vindt Bakker. ‘Ik ga binnenkort

stagelopen in het buitenland’, zegt Termeulen. Tot die tijd blijft ze bij haar moeder. ‘Enkele jongere huisgenoten zoeken waarschijnlijk samen iets anders’, zegt Bakker. ‘En ik zoek nog een kamer voor in elk geval het komende halfjaar.’

‘Spoor je huisbaas aan’

Over de oorzaak is nog niet veel bekend. ‘We gaan niet uit van brandstichting’, is het enige dat politiewoordvoerder Yvette Verboon erover kan zeggen. ‘We hebben echt geen idee. Ik heb alleen even thuis gedoucht, de avond ervoor’, zegt Termeulen. Bakker: ‘Het is in elk geval een verschrikkelijk oud huis. We hadden onlangs nog een lange mail naar de huisbaas gestuurd, onder meer over de oude bedrading. We willen iedereen waarschuwen: spoor je huisbaas aan om de boel op orde te krijgen. Bij ons waren gelukkig nog wel rookmel-

ders opgehangen.’

In de nacht van zondag op maandag moest de brandweer opnieuw in actie komen, toen het vuur oplaaide. ‘Dat kan gebeuren bij dit soort monumentale panden’, zegt brandweerwoordvoerder Ingrid Gort.

De voorgevel en de balklagen worden deze week gestut. Pas als de hoofdconstructeur daarna toestemming geeft, wordt de straat weer opgesteld en mogen de bewoners van aangrenzende panden weer naar binnen, laat de gemeente weten. Tot die tijd is er sprake van instortingsgevaar.

‘De verkiezing was zeker het gesprek van de dag, maar de gevolgen ervan voor wetenschappers niet.’

Foto Hollandse Hoogte

Nog geen exodus door Trump

Na de verrassende verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten, kijkt de hele wereld afwachting af wat hij gaat doen. Wat zijn de gevolgen voor de wetenschap, daar?

‘Ik keek de verkiezingsuitslag met mijn collega’s. Een van de hoogle-raren had een Donald Trump-kostuum aan, nog over van Halloween. Op een gegeven moment verdween de pruik in de prullenbak: “It’s not funny anymore”, zei hij. Dat gevoel leeft nu nog steeds: de meeste mensen zijn vrij depressief’, vertelt de in Leiden gepromoveerde natuurkundige Louk Rademaker vanuit het Californische Santa Barbara.

De verkiezing van Trump was een verrassing, en voor sommigen een onaangename verrassing. Al snel zongen er tweets rond van wetenschappers die emigratie uit de USA overwogen, of juist van Europese onderzoekers die de verkiezing aangrepen om de vacatures in hun

lab te benadrukken. Gaat het nog wel goed in de Amerikaanse labs?

Rademaker: ‘De wetenschappers om me heen zijn vooral bang voor algemene verslechtering van de VS, en niet zozeer over wetenschap. Trump heeft namelijk helemaal niets over wetenschapsbeleid gezegd tijdens zijn campagne.’

‘Ja, hij kan klimaatonderzoek defunderen, maar de zorgen hier gaan meer over het klimaat dan over de klimaatwetenschap.’

Farmacoloog Coen van Hasselt werkt in Mount Sinai, New York aan een Leids-Amerikaanse postdoc. ‘Een collega merkte al op dat Europeanen nu makkelijker aan talent in de sociale en fundamentele wetenschappen kunnen komen. Aan de andere kant zijn Republikenen wel gul voor biomedisch onderzoek. De verkiezing was hier zeker het gesprek van de dag, maar de gevolgen ervan voor onderzoek en de financiering daarvan niet.’

‘De wetenschappers hier willen

het nu niet over de gevolgen voor wetenschap hebben, ze maken zich druk over fundamentele dingen’, vertelt Yale-milieuwetenschapper en Mare-columnist Benjamin Sprecher. ‘Je weet niet wat er gaat gebeuren, omdat Trump zoveel elkaar tegensprekende dingen heeft gezegd. Onderzoek naar milieu en klimaat gaat minder geld krijgen, dat weet je wel. In potentie is dat dramatisch, maar in de praktijk zal onderzoek voor het Amerikaanse leger een deel van de klappen opvangen. De Amerikanen zijn in paniek, en terecht. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat het allemaal wel zal meevallen als je kijkt naar wie Trump nu aan het benoemen is. De buitenlandse postdocs nemen het allemaal niet zo serieus; die zitten over twee jaar toch weer in een ander land. En ik? Ik overwoog toch al om na mijn postdoc terug naar Nederland te komen. Trump is zeker geen extra reden om te blijven.’ **BB**

Onzeker door kort contract

Tweederde van de wetenschappers die bij de Universiteit Leiden werken, heeft een tijdelijk contract. Dat heeft de nodige gevolgen. Cathelij Waaijer promoveert volgende week op het veranderende carrièreperspectief van wetenschappers.

Zijn de carrièremogelijkheden op de universiteit verslechterd?

‘Ja. Universiteiten groeien in de jaren ‘60 en ‘70 heel sterk. Met als gevolg dat er best veel mogelijkheden zijn om als wetenschappelijk medewerker door te groeien naar een hogere functie.’

‘Die groei vakt vanaf begin jaren ‘80 af. Dat betekent dat de doorstroming minder groot is. Het loopbaanperspectief verslechtert en er komen meer tijdelijke contracten.’

‘Ik heb recent gepromoveerden van vijf Nederlandse universiteiten, waaronder die van Leiden, gevraagd naar hun perceptie van loopbaanmogelijkheden binnen en buiten de universiteit.’

‘Het blijkt dat zij de mogelijkheden om door te stromen naar een hogere functie binnen de universiteit lager inschatten dan de doorgroeimogelijkheden in het niet-universitaire onderzoek en buiten het onderzoek.’

Maar toch willen heel veel promovendi aan de universiteit blijven werken. Hoe komt dat?

‘Het is heel uitdagend dat je je kunt verdiepen. Dat is ook het interessante aan promoveren. Je kunt dan vier jaar heel gericht wetenschappelijk werk doen. Dat trok mij ook heel erg.’

Biedt Leiden veel van die kortlopende contracten aan?

‘Ja, 66 procent van het wetenschappelijk personeel van de Universiteit Leiden heeft een tijdelijk contract. Alleen de Technische Universiteit Eindhoven scoort hoger. Als je daar dan echter de promovendi van afrekt, zie je dat Leiden nummer drie is met 48 procent, met Eindhoven en Erasmus op plek een en twee.’

‘De Leidse universiteitsraad en het college van bestuur zetten echt in op het verminderen van tijdelijke contracten.’

‘Er zijn ook universiteiten die met oplossingen komen die het probleem niet echt aanpakken. De Universiteit van Amsterdam geeft dan bijvoorbeeld een vaste aanstelling van 0,1 fte, de rest van het dienstverband bestaat dan uit een tijdelijk contract.’

Wat zijn de gevolgen voor medewerkers van al die tijdelijke contracten?

‘Het zorgt voor grotere onzekerheid. Een sterk effect is er bijvoorbeeld bij het verkrijgen van hypotheek. Een vaste aanstelling helpt daarbij enorm. Vier van de tien academici met een tijdelijk contract stelden dat zij daar problemen mee hebben. ‘Het kan er ook voor zorgen dat ervaren wetenschappers ervoor kiezen om uit de universitaire wetenschap stappen. Er zijn ook universitair hoofddocenten die maar geen vast contract krijgen, en dan uiteindelijk maar ergens anders gaan kijken.’

Wat moet de universiteit doen?

‘De universiteit wil graag flexibel blijven. Maar er zijn ook onderzoeksgroepen die toch vrij stabiel zijn. Moet er dan in zo’n groep wel een promovendiplek bij komen, of is het beter om iemand die er toch al werkt een vast contract te geven?’

‘De universiteit kan vaker voor het laatste kiezen. Een PhD-kandidaat is aantrekkelijk omdat de universiteit een promotiebonus ontvangt. Maar een ervaren werknemer heeft grote waarde.’

Moeten promovendi zich ook meer richten op werk buiten de universiteit?

‘Op de werkvloer is er nog te weinig aandacht voor de mogelijkheden voor carrières buiten de universiteit. Een bedrijf wordt nog vaak gezien als iets uit de grote boze buitenwereld, dat alleen is gericht op het verdienen van geld.’ **VB**

Herman & ik

De Brusselmans-bedevaart

Mare volgt de totstandkoming van *Majoor van het Menselijk Leed*

Toen ik in maart van dit jaar aankondigde dat ik een boek zou gaan schrijven over Herman Brusselmans en ik daarover geïnterviewd werd, vertelde *Mare*-verslaggever Marleen van Wesel me dat ze vorige zomer met een paar vrienden op de fiets naar Hamme was gegaan, waar de Mooie Jonge Oppergod van de Vlaamse letteren op 9 oktober 1957 het levenslicht zag. Een mooi voorbeeld van wat in de studie naar fancultuur *literair toerisme* wordt genoemd: het fenomeen waarbij bewonderaars een reis ondernemen om de schrijver te ontmoeten of een plaats uit zijn leven of werk in het echt te zien.

Literair toerisme is net zo oud als dat er beroemde schrijvers zijn. De woning van de Italiaanse humanist Petrarca was al in de zestiende eeuw een bedevaartsoord; in het naar hem vernoemde plaatsje Arquà Petrarca kon en kan iedere liefhebber er zijn stoel en opgezette kat bekijken. Ook Shakespeares geboortehuis in Stratford-upon-Avon is zo'n *lieu de mémoire*, net als Goethes *Haus am Frauenplan* te Weimar. De fan verlustigt zich in het bekijken van unieke memorabilia en probeert zich voor te stellen wat de geadoreerde auteur gezien moet hebben, als hij wakker werd en uit het raam keek bijvoorbeeld.

Wat kan de Brusselmans-fan bezoeken als hij de onbedwingbare behoefte voelt om op bedevaart te gaan? Afgelopen zondag heb ik de proef op de som genomen. Om acht uur 's ochtends reed ik de straat uit, anderhalf uur later stond ik op de oprit van Mia Brusselmans, zuster van de auteur. Zij woont nog altijd in Hamme aan de Durme, waar zij vier jaar na Herman, in 1961, geboren werd. Twee weken tevoren had ik mijn komst aangekondigd en haar verteld dat ik haar graag wat vragen wilde stellen. En bovendien had ik vernomen dat zij het familiearchief beheert, en dat wilde ik graag zien.

Een paar minuten later bladerde ik door oude documenten. Aan een van de muren van het huis hangt een collage van familiefoto's, met de kleine Herman. In een mapje zitten zijn geboortekaartje (met dt-fout!), een aanzet tot een schoolopstel en een rapport van de lagere school (1963-1964). Dat laatste is opgesteld door de legendarische Juffrouw Brijs, die de stalen meetlat duchtig hanteerde en in Brusselmans' werk regelmatig opduikt. Het rapport bevat behalve cijfers ook opmerkingen, zoals: 'De oplettendheid en het werk van Herman zijn heel goed, maar het gedrag is absoluut niet goed. Dat moet veel beter voor zo'n verstandige jongen!' En een stukje verderop: 'Herman heeft een te lange tong.' Daaronder de handtekeningen van zijn ouders,

August (Gust) Brusselmans en Lea Lenssens.

Nadat we anderhalf uur gepraat hadden, vergezelden Mia en haar man Karel mij naar het Hamse kerkhof, waar niet alleen Juffrouw Brijs, maar ook vader en moeder Brusselmans begraven liggen. In een hoek van de oude begraafplaats, onder een grote zerk met foto's van de overledenen, rusten de twee personen die in Brusselmans' leven én werk zo'n belangrijke rol spelen. Het graf bevindt zich onder een boom, zodat het onder de bruine bladeren bedolven was. Bovenop een beeldje van een koe, omdat Gust Brusselmans zijn leven lang veehandelaar was. In zijn jonge jaren had Brusselmans een vrij moeizame relatie met zijn vader, maar zijn moeder Lea heeft hij zijn leven lang – al sinds zijn eerste roman *Prachtige ogen* (1984) – op een voetstuk geplaatst. Haar vroegtijdige dood in 1992 was voor hem onverteerbaar. Nog altijd brengt hij in zijn werk verslag uit van zijn peilloze verdriet.

Sinds drie jaar is er bij de ingang van het kerkhof een metalen monument te vinden met daarop (een fragment van) het gedicht 'Gemis', dat Brusselmans kort na haar dood voor zijn moeder schreef, met de regel: 'Zou mijn / moeder / zich omdraaien / in haar graf / als ze me hier / zo zag zitten?'

Nadat ik afscheid had genomen van Mia en Karel, reed ik naar Theet 77, het adres waar Brusselmans geboren is. Daardoor werd Hamme het Stratford-upon-Avon van Vlaanderen. De stallen waar de runderen stonden zijn inmiddels afgebroken, en het huis maakt een vervalten en onbewoonde indruk. Volgens de schrijver staat het zelfs op de rol om gesloopt te worden. Naar eigen zeggen gaat hij er zo min mogelijk naartoe, omdat hij het niet kan verdragen te zien dat er van zijn verleden niets meer over is. Kort geleden kondigde hij aan dat hij voornemens is om het boek *Theet 77* te schrijven.

Na de middag reisde ik door naar Gent, waar ik rond 15.00 uur door een uitgeslapen Herman Brusselmans met een rijsttaartje ontvangen werd. We spraken over van alles en nog wat, en natuurlijk kwam ook weer zijn jeugd ter sprake. Ik las hem voor wat Juffrouw Brijs had geschreven over zijn lange tong. De schrijver, met een grijns: 'Daar heb ik mijn vriendin nog nooit over horen klagen.'

RICK HONINGS

Universitair docent moderne Nederlandse letterkunde Rick Honings werkt aan een boek over Herman Brusselmans. Op deze plek doet hij verslag van zijn vorderingen

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 21 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, brugklas vmbo. *Engels, 4vmbo. *Wiskunde, 2mavo. *Wiskunde, 2vmbo. *Aardrijkskunde, biologie, Engels, 3vmbo-basis. *Wiskunde, Nederlands, brugklas havo-vwo. *Rekenen, 3mbo-ROC. *Biologie, aardrijkskunde, Engels, brugklas vmbo-kader. *Wiskunde, Engels, brugklas, havo. *Wiskunde, 2havo-vwo. *Wiskunde, 2vwo. *WiskundeA, 4vwo. **Leiden-Zuid**, 13 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs**: *Engels, 2mavo. *Engels, 5vwo. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Lezing: De Kosmos leeft! Esoterische astrologie Door Stichting I.S.I.S. Woensdag 23 november, 19.45 uur. Plaats: Gale-

rie Café Leidse Lente, Haagweg 4, Leiden. www.stichtingisis.org

Maretjes extra

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Advocatenkantoor op het terrein van het economisch straf- en sanctierecht in het centrum van **Den Haag** zoekt **rechtenstudenten** voor **secretariële en administratieve werkzaamheden** en allerlei andere voorkomende klussen. Nauwkeurig en systematisch werken, goed, snel en foutloos typen en kennis van word, excel en power point is vereist. Kennis van ICT strekt tot aanbeveling (tel: 070-3108686).

Academische Agenda

Prof.dr. M.P. van Exter zal op vrijdag 18 november een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen met als leeropdracht Optica. De titel van de oratie is 'Zie het licht'. **Dhr. S.A. Bethuelsen** hoopt op dinsdag 22 november om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Responding to environmental cues: The adaptive qualities of chromatin compaction proteins'. Promotor is Prof.dr. M. Ubbink. **Dhr. R.A. van der Valk** hoopt op dinsdag 22 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Random walks and the contact process'. Promotoren zijn Prof.dr. W.Th.F. den Hollander en Prof.dr. M.O. Heydenreich (Universität München). **Mw. Z. Waheed** hoopt op dinsdag 22 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Patterns of coral species richness and reef connectivity in Malaysia'. Promotor is Prof.dr. E. Gittenberger. **Dhr. C. Badan** hoopt op dinsdag 22 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Surface-structure dependence of water-related absorbates on platinum'. Promotor is Prof.dr. M. Koper. **Dhr. C. Charles** hoopt op dinsdag 22 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in

de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Calypso Music, Identity and Social Influence: The Trinidadian Experience'. Promotor is Prof.dr. J. Bor. **Dhr. A.J. Tano** hoopt op woensdag 23 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Etude d'une langue des signes mergente de Côte d'Ivoire: l'exemple de la Langue des Signes de Bouakoko (LaSiBo)'. Promotor is Prof.dr. M.P.G.M. Mous. **Dhr. S.F. Rodrigo** hoopt op woensdag 23 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Intramyocardial bone marrow cell injection for ischemic heart disease: efficacy analysis and long term follow-up'. Promotor is Prof.dr. D.E. Atsma. **Dhr. M.C. van Staveren** hoopt op woensdag 23 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'DPD screening to prevent toxicity in fluoropyrimidine treated patient'. Promotoren zijn Prof.dr. H.J. Guchelaar en Prof.dr. A.J. Gelderblom. **Dhr. M.O.L. van den Bergh** hoopt op woensdag 23 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Bridging the gap between bird conservation and sustainable development'. Promotor is Prof.dr. A.J. Dietz. **Dhr. S.H.C. Askes** hoopt op donderdag 24 november om 10.00 uur te promoveren tot

doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Up-converting nanovesicles for the activation of ruthenium anti-cancer prodrugs with red light'. Promotor is Prof.dr. E. Bouwman. **Dhr. M. George** hoopt op donderdag 24 november om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'Legal Implications of Airport Privatization in India'. Promotoren zijn Prof. dr. P.M.J. Mendes de Leon en Prof.dr. B.F. Havel (Univ. Chicago). **Mw. K.B. Aboma** hoopt op donderdag 24 november om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'In search of Biomarkers for Leprosy Diagnosis: In silico identification, screening & field application'. Promotoren zijn Prof.dr. A. Geluk en Prof.dr. T.H.M. Ottenhoff. **Mw. C.J.F. Waaijer** hoopt op donderdag 24 november om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Quantized careers: origins and consequences of the preponderance of temporary and junior jobs in academia'. Promotoren zijn Prof.dr. C.A. van Bochove en Prof.dr. S.E. Buitendijk. **Dhr. C. Ayata** hoopt op donderdag 24 november om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Spreading depolarizations: The missing link between migraine and stroke'. Promotoren zijn Prof.dr. M.D. Ferrari en Prof.dr. A.M.J.M. van den Maagdenberg.

Samuel Goudsmit (links) overlegt op het hoofdkwartier van de zogeheten Alsos-missie, in het Duitse Heidelberg.

Op jacht naar Hitlers bom

Biografie over natuurkunde-spion Sam Goudsmit

Sam Goudsmit (rechts) met luitenant Toepel in Duitsland, april 1945.

Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog had natuurkundige Sam Goudsmit een belangrijke opdracht: ontdekken of de nazi's een atoombom hadden. Vlak achter de geallieerde troepen zocht hij naar sporen.

DOOR BART BRAUN 'Natuurkunde was altijd al een belangrijk vak voor natuurkundigen, maar vóór 1940 vonden de pers, het publiek, de regering en het leger de natuurkunde ver ondergeschikt aan het verzamelen van postzegels.' Aldus de Nederlandse natuurkundige Sam Goudsmit in zijn laatste redactioneel in *Physical Review Letters*, het blad dat hij oprichtte.

Twee jaar voor 1940 hadden de Duitsers Otto Hahn en Lise Meitner ontdekt dat als je een uraniumatoom maar op de juiste manier treitert, het uit elkaar valt in kleinere stukjes en een hoop energie. Niet veel later zonk het in dat je op die manier een geweldig krachtig explosief zou kunnen maken: een atoombom. Dat was interessante kennis, want de Tweede Wereldoorlog stond voor de deur. Op 1 september 1939 viel Hitler Polen binnen.

De oorlog eindigde nadat de Amerikanen twee atoombomben op Japan hadden gegooit. Er vielen meer dan honderdduizend doden tijdens de explosies, en er zouden nog meer stralingsdoden volgen: de tijd van postzegels verzamelen was definitief voorbij.

Voor de oorlog was Duitsland wat Amerika na de oorlog was: het land met het allersterkste leger, en de beste wetenschap. De Duitsers hadden ook nog eens een voorsprong in de race om het atoomwapen, omdat de eerste ontdekkingen in hun land waren gedaan. De Amerikanen hadden dus alles op alles gezet om zo snel mogelijk een atoombom te maken, en zaten in nagelbijtende spanning: wat als Duitsland eerder klaar was? Hoe lang nog tot er paddenstoelwolken boven Londen en Moskou hingen? Om dat uit te zoeken, hadden ze Sam Goudsmit ingezet.

Goudsmit was niet betrokken bij het Amerikaanse atoomproject en kon dus gemist worden, maar hij was wel natuurkundig genoeg om te weten wat hij moest zoeken. Hij sprak vier talen en belangrijker: hij kende veel van de Duitse atoomonderzoekers persoonlijk.

Dat was al zo sinds zijn Leidse studententijd. Zijn promotor, Paul Ehrenfest, was een geweldige netwerker, en in zijn huis aan de Witte Rozenstraat kwam de crème de la crème van de vooroorlogse natuurkunde bijeen. Belangrijke theoretici als Einstein, Fermi, Bohr en Dirac, maar ook Robert Oppenheimer, de latere vader van de Amerikaanse atoombom. En Werner Heisenberg, die het Duitse atoomproject zou leiden.

In dat gezelschap kreeg de piepjonge Goudsmit kilo's respect, omdat hij samen met zijn studiegenoot George Uhlenbeck het idee van elektronenspin had gelanceerd. Als

je aanneemt dat elektronen zich gedragen alsof ze om hun as draaien, vallen ineens allerlei raadsels van de quantummechanica op hun plaats. Goudsmit en Uhlenbeck zouden er later allemaal belangrijke natuurkundeprijzen mee winnen. Goudsmit promoveerde, emigreerde naar Amerika om een bestaan als natuurkundeleraar in de provincie te ontploen, en bleef netwerken.

En zo kon het gebeuren dat hij in 1944 vlak achter het geallieerde front aanrijdt, als wetenschappelijk hoofd van de zogeheten Alsos-missie. De lijken liggen nog op straat, en in de verte rommelt de artillerie. Hij is op zoek naar sporen van Hitlers atoombom in het algemeen, en Heisenberg in het bijzonder.

De Amerikanen zaten in nagelbijtende spanning: wat als Duitsland eerder klaar was?

In Brussel ontdekt hij dat de Duitsers hun voorraden van het radioactieve thorium naar Duitsland hebben vervoerd. Daar zou je, in theorie, splijtstof mee kunnen maken. En de Duitsers hebben véél thorium: honderden tonnen. Wat voor plannen hebben ze wel niet? Na wat spuurwerk blijkt dat het spul bedoeld was om radioactieve tandpasta van te maken, die de tanden zou bleken.

In het kantoor van Heisenberg in Hechingen vinden de Amerikanen een foto waar Goudsmit en Heisenberg samen lachend opstaan, een aandenken aan een eenvoudiger tijd. Als de Duitsers zelf iets later wordt gearresteerd, wordt de schaal van het Duitse atoomproject duidelijk. Er was een atoombomplan, en de nazi-autoriteiten namen het bloedserieus, maar vergeleken met het Amerikaanse Manhattan Project stelde het niks voor.

'Het is eerder gebrek aan visie van de wetenschappers die ze parten heeft gespeeld. Als zij meer steun hadden gevraagd, hadden ze het zeker gekregen, zou Goudsmit later schrijven.

Een groep uitstekende weten-

schappers die kernsplijting sinds 1939 volledig uit hun handen hebben laten glippen', vat wetenschapsjournalist Martijn van Calmthout het beeld samen in zijn vorige maand verschenen biografie. 'Ze leefden in de veronderstelling dat ze alle tijd hadden; de Amerikaanse wetenschap stelde immers weinig voor.'

Goudsmit zal de oorlog nog lang met zich meedragen. Zijn ouders zijn vergast is Auschwitz, zijn vakgenoten opgesplitst in goed en fout. Ook zal hij zich uitvoerig buigen over de vraag waarom Heisenberg faalde waar Oppenheimer en co succes hadden. Het wegtreiteren van Joodse natuurkundigen als Einstein, Meitner en vele anderen hielp natuurlijk niet, en het feit dat veel jonge fysici naar het slagveld in plaats van het lab werden gestuurd al evenmin.

Maar het belangrijkste, in Goudsmit's optiek: wetenschap gedijt alleen goed in een open klimaat, en niet in een regime waar loyaliteit aan de baas belangrijker is dan de feiten. Heisenberg is het er overigens niet mee eens: Duitsland had gewoon niet de juiste spullen in huis, meent hij.

In de jaren zeventig verzet Goudsmit zich, zoals veel Amerikaanse wetenschappers, tegen de Vietnam-oorlog. Die berooft Amerika van een hele generatie talent, en zuigt geld en aandacht weg van de echte problemen van het land. In een interview met *De Haagse Post* verzucht hij: 'Ik ben opgegroeid vóórdat de natuurkunde ook maar iets met defensie te maken had. De wetenschap was toen iets goeds, zoals muziek of een schilderij. Net als een Rembrandt of een Mondriaan was wetenschap iets waardevols. Daar ben ik nu niet meer zo van overtuigd.'

Eind 1978 overlijdt Sam Goudsmit, fysicus, natuurkunde-spion en redacteur, aan een hartaanval. Hij heeft ook zijn lichaam ter beschikking gesteld van de wetenschap, blijkt uit zijn testament.

Martijn van Calmthout,
Sam Goudsmit, Zijn jacht op de atoombom van Hitler.
Meulenhoff,
286 blz., € 24,99

Gordelroos

Als je maar oud genoeg wordt, heb je ongeveer vijftig procent kans om een keer gordelroos – *herpes zoster* – te krijgen. Jeukende rode bultjes, meestal in een streep omdat het virus dat ze veroorzaakt in je de zenuwen van je huid zit. Zo'n roosgordel kan best zeer doen, maar meestal gaat het met een paar weken vanzelf weer over. Er kwamen de laatste jaren echter steeds meer aanwijzingen dat gordelroos geassocieerd was met een verhoogde kans op uitgezaaide kanker, en dat gaat niet vanzelf over.

Epidemioloog Olaf Dekkers ploos samen met Deense collega's de vakliteratuur uit. Dat heeft methodologisch nogal wat voeten in de aarde, bijvoorbeeld omdat niet overal duidelijk is welke van de twee diagnoses als eerste is gesteld, of omdat auteurs meerde publicaties schrijven over dezelfde dataset, maar je die data toch maar één keer wil gebruiken.

Conclusie: ja, mensen die gordelroos hebben of hebben gehad, hebben een iets hogere kans op kanker. Waarschijnlijk is de relatie eigenlijk andersom: omdat ze kanker hebben, is het immuunsysteem minder opgewassen tegen het virus dat gordelroos veroorzaakt, maar het zou in theorie ook kunnen dat sommige varianten van het herpesvirus kankerwekkend zijn. Dan is er ook nog de optie dat kankerverwekkende bezigheden als roken en drinken de kans op gordelroos vergroten, maar Dekkers en co stellen zich daar terughoudend over op: drinkers en rokers springen naar voren in hun data.

Dat ze een verband vinden tussen gordelroos en kanker betekent nadrukkelijk niet dat de gordelrooslijders onder u dus kanker hebben. Een verhoogde kans klinkt heel erg, maar de kans dat je kanker hebt is klein. 'We kunnen op basis van deze cijfers geen aanbevelingen voor de klinische praktijk doen', concluderen de onderzoekers in het *Journal of Infection*.

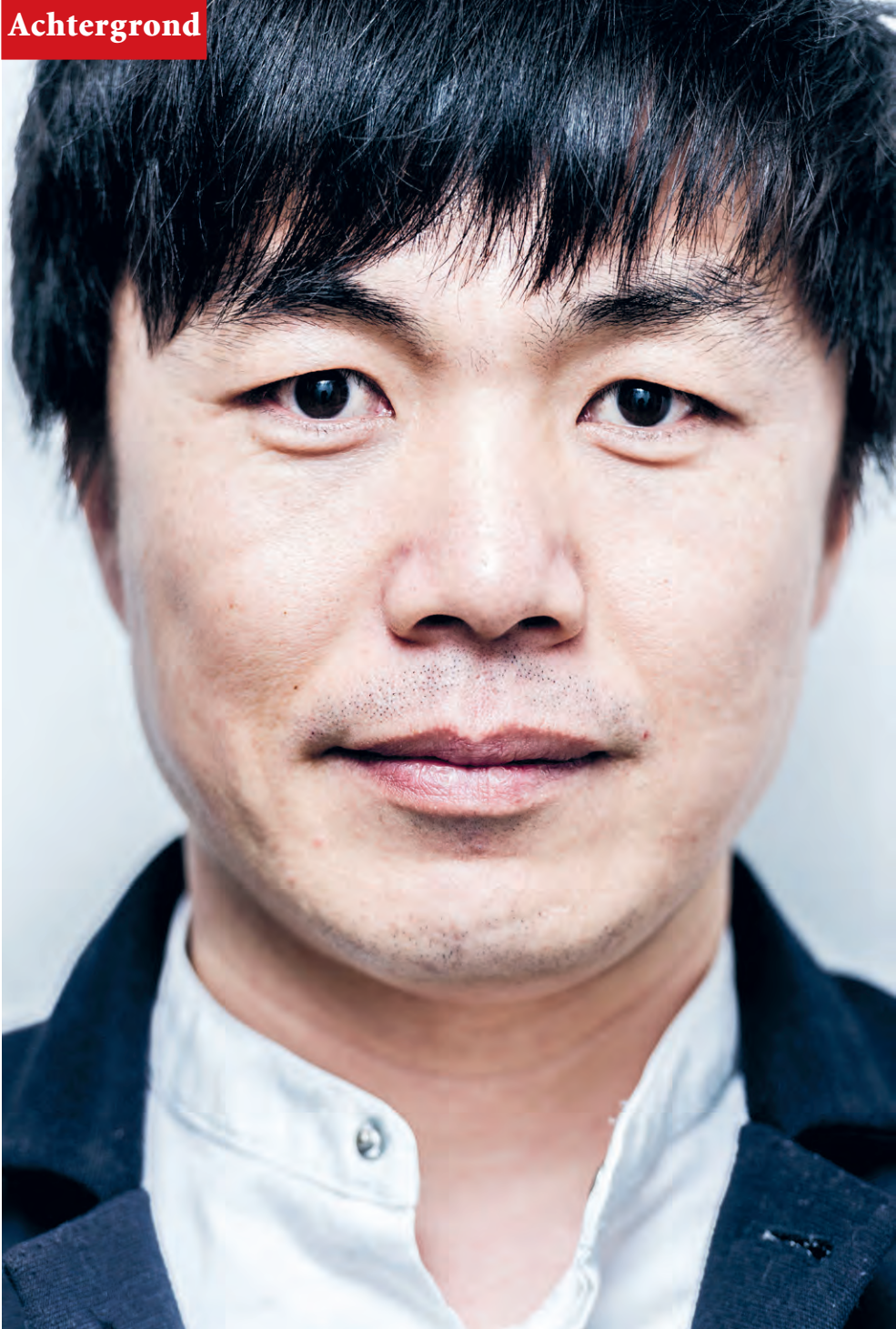
Prikken

Als je een groep mensen vaccineert, beschermt dat op twee manieren. Allereerst direct: je krijgt een prik, en bouw daardoor effectieve afweer op tegen een ziekte. Er is ook een indirect effect: bij Henkie sloeg de prik om onduidelijke redenen niet aan, en Alicia mag geen vaccin omdat ze een immuunstoornis heeft, maar toch krijgen ze geen polio. De rest van Nederland is namelijk wel gevaccineerd, en dus komen Henkie en Alicia domweg nooit een poliopatiënt tegen die ze zou kunnen besmetten. Dat verschijnsel heet kudde-immuniteit.

Kudde-immuniteit is dus in wezen gratis bescherming. Daar wil je er natuurlijk zoveel mogelijk van. Maar hoe pak je dat aan? In Mathematical Biosciences buigen vier onderzoekers, waaronder prof. Jacco Wallinga van het Leids Universitair Medisch Centrum, zich over de wiskunde achter die vraag. Daarbij splitsen ze de totale bevolking op in verschillende leeftijdsgroepen, en stellen ze een algoritme op om te bepalen hoe de vaccins het beste over die groepen verdeeld moeten worden. Bij een slimme verdeling heb je veel meer kudde-immuniteit. Daardoor heb je ongeveer een kwart minder vaccins nodig dan als je de prikken willekeurig over de bevolking uitdeelt, rekenen de onderzoekers voor. Dat zou in Nederland alleen al miljoenen vaccins schelen.

Achtergrond

Foto's Taco van der Eb

Na drie dagen uitputting beken je wel

> Vervolg van voorpagina

Op het bord van de collegezaal tekent Sung Kuk Choi een vierkant, met in het midden een mannetje op een paal.

‘Zo gaat het in een Noord-Koreaanse cel: de gevangene zit op een betonnen pilaar in het midden. De vloer staat onder water, en het water staat onder stroom. Je kan niet slapen, en als je na drie dagen uitgeput van de pilaar valt, krijg je een stroomschok waardoor je meteen wakker schrikt. Dan zetten ze je weer op de pilaar. Op gegeven moment beken je alles wel.’

Voor Choi kwam de beslissing nadat hij uit Pyongyang werd verbannen naar het platteland. ‘Tussen de hoofdstad en de rest van het land zit een eeuw tijdsverschil. Ik dacht dat we geen belastingen betaalden, maar op het platteland betaalde ik de ene *fee* na de andere. Iedereen werd ook steeds opnieuw onderwezen over het systeem. Ik klaagde, omdat het zo anders was dan in Pyongyang, maar mensen zeiden dat ik mijn luxeleventje maar moest vergeten.

‘Ik besepte dat er twee wetten waren voor hetzelfde land. Het leven op het platteland was verschrikkelijk zwaar. Er waren drie of vier lagen van controle, je werd continu in de gaten gehouden. Iedereen om me heen speelde een rol, er was geen gemeenschapsgevoel.’

Lee valt hem bij. ‘Pyongyang buit het platteland uit. Hij had dat door omdat zijn leven zo veranderd was. Maar de meeste mensen weten niet dat vluchten een optie is. Dat duurde bij mij ook heel lang.’

Lee werkte als telefoniste voor het ministerie van Staatsveiligheid, tot ze zeven jaar geleden werd ontslagen. Ik was enorm trots om bij een van de meest belangrijkste organisaties van het land te werken. Toen kreeg ik opeens een brief dat ik was ontslagen: mijn moeder was Noord-Korea ontvlucht. Ze had soldaten aan de grens met China omgekocht,

en hen verteld dat ze alleen voor zaken naar China ging, en daarna weer zou terugkomen. In plaats daarvan ging ze naar een familielid dat al in China was. Met die hulp ging ze naar Zuid-Korea. Dat maakte haar een landverrader. En daarom was ik, als familie, ook schuldig. Ik moest opeens voor iedereen uitkijken, je kan het je niet voorstellen.

‘Ik ben van jongs af aan gehersenspoeld. Zelfs na mijn ontslag vond ik dat ik harder moest werken om de schuld van me af te krijgen. Als er toen oorlog was uitgebroken, had ik Amerikanen vermoord voor Kim Jong Il. De slechte situatie lag namelijk aan hen, dacht ik.’

Rond die tijd, in 2009, devalueerde Noord-Korea de munt, wat hyperinflatie veroorzaakte en daardoor stegen de voedselprijzen. Het geld dat families kregen, 100.000 won per unit, was in één klap niets meer waard. ‘Het was gewoon oud papier geworden. Rijst was honderd keer duurder dan daarvoor. Ik besloot ook te vertrekken. Ik realiseerde dat ik het altijd verkeerd had gezien. Het is moeilijk om een weg te vinden naar het buitenland, maar mijn moeder heeft me geholpen. Ze betaalde alle smokkelaars.

‘Er zijn veel mensen die willen vluchten, dus er komen ook steeds meer smokkelaars om aan die vraag te voldoen. Zij verkopen Noord-Koreaanse vrouwen aan China – daar zijn namelijk veel oude, ongetrouwde mannen die geen vrouw kunnen vinden. Mijn moeder had gelukkig hulp van een familielid, en ik kreeg hulp van mijn moeder.’

Choi vluchtte, maar wil niet zeggen hoe. ‘Want dan breng ik misschien toekomstige vluchtelingen in gevaar.’ Zelf helpt hij nu ook Noord-Koreanen de grens over, zegt hij, terwijl hij Noord-Korea op het bord tekent. ‘Het land ziet eruit als een pistool’, wijst hij. ‘De meeste mensen vluchten via het noorden. Ze gaan door China, naar Laos en dan naar Thailand. In China kan je worden opgepakt

en teruggestuurd. En de overheid van Laos wordt soms omgekocht door Noord-Korea. In Thailand bel je dan naar Zuid-Korea, en die raden je dan aan om je door de politie te laten oppakken. Dan sturen ze je namelijk niet terug naar Noord-, maar naar Zuid-Korea. Dit duurt bij elkaar meer dan een maand.

‘Via het zuiden kan ook, dan ga je met een boot vanaf de oostkust. Dan doe je er maar acht uur over, maar het is veel gevaarlijker. Vluchten is ook enorm duur. Veel mensen moeten een schuld aangaan met de smokkelaars, dus je begint al in de min.’

De twee zetten zich nu in voor de rechten van hun landgenoten. Lee wil eerst afstuderen, en Choi probeert informatie het land in te smokkelen, onder andere via grote ballonnen, gevuld met USB-sticks. ‘Documenten over mensenrechten sturen, dat werkt niet. Liefdesverhalen, verhalen over familie, dat soort dingenwerken wel.’

Lee: ‘Zuid-Korea lijkt wel een andere planeet. Ik had contant geld bij me toen ik aankwam. Mij werd aangeraden dat op de bank te zetten. Dan moet je het in een geldautomaat stoppen, maar dat durfde ik niet. Ik dacht dat ik het nooit meer zou terugzien.’

Choi, lachend. ‘Wat naïef!’ Lee: ‘Ik dacht dat ik loyaal moest zijn aan de president van Zuid-Korea. Maar toen ontmoette ik Zuid-Koreanen die kritisch waren over hun eigen regering. Dat is onbegrijpelijk voor Noord-Koreanen. Ik dacht: dan stort het land toch in?’

Choi: ‘Weet je wat ik mooi vond? Toen ik voor het eerst naar de wc ging en ik mijn handen moest wassen. Daar waren automatische kranen, die je dus niet open hoeft te draaien. Die had ik nog nooit gezien. Ik stond daar, en ik dacht dat ik de kraan een bevel moest geven. Dus ik zei: ‘Geef me water.’ En dat deed ie! En er was niemand die er wat over zei.’

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Een pagina uit het nieuwe boek van Choi Sung-Kuk, die comics maakt over de cultuurverschillen tussen Noord- en Zuid-Korea. Hier bezoeken Noord-Koreanen de dokter in Zuid-Korea.

- Vakje 1: ‘Ik ga jullie bloed afnemen. Een voor een binnenkomen alsjeblieft!’
- Vakje 2: ‘Bloed? Waarom?’
- Vakje 3: ‘Is het waar wat hij ons daarover heeft verteld?’
- Vakje 4: ‘Op het bord: ‘Bruutheid van het Noord-Koreaanse regime’
- Vakje 5: ‘Nee! Dat is alleen wat ze me vroeger zeiden! Ik weet het ook niet!’

Best een brave jongen

Christiaan Weijs publiceert nieuwe roman én een verhaal over zijn jaren bij *Mare*

Behalve zijn nieuwe roman *Het valse seizoen* presenteert auteur Christiaan Weijs ook *Een verplaatsbaar feest*, een boekje over zijn jaren als redacteur bij *Mare*. ‘Het was ook weer niet één grote ballerige zuiptent.’

DOOR MARLEEN VAN WESEL ‘Vlak voor Hemingway zich een kogel door de kop joeg, vroeg hij zich af: wanneer ben ik eigenlijk écht gelukkig geweest? In Parijs! Uiteindelijk bleek hij ook daar niet echt gelukkig geweest te zijn, maar de sfeer uit zo’n periode neem je je leven lang mee’, zegt Christiaan Weijs (Leiden, 1976). ‘*For Paris is a moveable feast*’, citeert hij Ernest Hemingway als motto van het boekje *Een verplaatsbaar feest*.

Na Ilja Leonard Pfeijffer en Nico Dijkshoorn neemt hij daarmee deel drie van de Leidse Literaire Reeks voor zijn rekening. ‘Het moest een verhaal over Leiden zijn. Ik heb er gewoond van mijn geboorte tot mijn dertigste, dus er waren allerlei episodes mogelijk’, vertelt hij. Hij koos voor zijn periode als *Mare*-redacteur, van 1999 tot 2007, waarin hij ook werkte aan zijn debuutroman *Art. 285b* (2006). ‘Ik wilde voor mezelf reconstrueren hoe het in die tijd gegaan is, ook met Ilja (Leonard Pfeijffer, *red.*) en Thomas (Blondeau, *red.*). Hoe die mensen, in die tijd, bij elkaar terechtkwamen, in dit café.’ Restaurant Burgerzaken. Toen nog rond lange tafels tijdens redactieborrels, nu om tien uur ’s ochtends aan een klein tafeltje met een cappuccino.

‘De geschiedkundige reconstructie was nog wel te doen. De sfeer uit die tijd te pakken krijgen was lastiger. Hoe stil Leiden ’s avonds kan zijn, tot er plotseling een fietsspatbord voorbij rammelt. Of hoe we een keer bij Ilja boven wakker werden, het espressoapparaat behaaglijk begon te grommen en de klanken van het stadhuiscarillon in vlagen aanwaaiden. En al die studenten, steeds onderweg van het ene feest naar het andere, terwijl je eigenlijk niet weet waar het feest precies is. Zelf was ik in die periode trouwens al geen student meer.’

Dat was daarvoor: van 1994 tot 1999 studeerde hij Nederlands en literatuurwetenschap. ‘Toen was ik best een brave jongen. Ik haalde mijn punten, woonde samen met mijn vriendin. Heel stabiel en rustig. Nou ja, ik zat wel bij het letterendispuit Sodalicum Literis Sacrum, waarvan de dichter J.H. Leopold ooit nog lid was geweest. Daar werd wel flink wijn gedronken en gediscussieerd. Oké, het was misschien niet wat je je bij een studietijd voorstelt, nee.’

Bij *Mare* brak een andere tijd aan. ‘Op maandagavond was het *happy hour* in Odessa, en dan begon het weekend eigenlijk al. Op dinsdagavond zat ik meestal nog wel aan mijn stukken te tikken. Op woensdag, na de deadline, gingen we naar Einstein. En op donderdagavond was het al helemaal weekend’, somt hij op. ‘Toch was het bij *Mare* ook weer niet één grote ballerige zuiptent hoor’, nuanceert hij. ‘We leerden er wel degelijk journalistieke zaken en we konden ook best hard werken.’

En het was nog iets meer dan dat: ‘In de nieuwe biografie van Boudewijn Büch (eind jaren zeventig ook *Mare*-redacteur, *red.*) staat dat hij op een gegeven moment haast op de redactie woonde. Dat herken ik wel. De behoefte om veel met die groep mensen om te gaan. We speelden er tafelvoetbal en ik heb er zelfs overnacht. Nadat de cafés dicht waren besloot ik daar nog een paar uur te slapen. Ik was alleen vergeten dat er ’s ochtends een schoonmaker kwam.’ In *Een verplaatsbaar feest* schrijft hij hoe hij daar in de vakantie aan zijn roman werkte, terwijl Arjen van Veelen er zijn scriptie schreef. ‘We waren vrij, maar we verschenen elke dag braaf op de redactie.’

Het ontstaan van die roman staat overigens niet centraal in *Een verplaatsbaar feest*. ‘Het is een verhaal geworden à la Nescio’s *Titaantjes*. Een genre op zich, over een groep kunstenaars met grote ambities, rond wie iets van een kringetje ontstaat. Het is ook wel *coming of age*: ik ken mijn eigen geschiedenis nu eenmaal het beste. Maar in de ik-vorm zou het verhaal te klein zijn. Het moest van bovenaf geschreven zijn, zodat het achteraf lijkt alsof die mensen door iets zijn samengebracht. Ik laat een soort God van de Dichters een stad maken, en een blad oprichten.’

Er was namelijk iets aan het beginnen, zoals al eerder was voorgekomen. ‘Boudewijn Büch, Hans Maarten van den Brink en Peter van Zonneveld zochten elkaar ook op. En in de negentiende eeuw gebeurde het ook al. Het is denk ik echt iets voor Leiden, meer dan voor andere steden. Het heeft te maken met de aanwezigheid van de universiteit, in een best klein stadje, met deze geschiedenis. Je ziet het op de gevelstenen: Kneppelhout schreef hier dit, Piet Paaltjens nam daar afscheid van dat. Het gaat in golfbewegingen. Er zullen steeds weer zulke figuren samenkomen in Leiden. In Amsterdam ook wel, maar het helpt als een stad een beetje saai is. Dat dwingt je dingen te verbeelden.’

Een verplaatsbaar feest verklapt hoe de krantenrubriek Frutti di Mare ontstond: in bed, met een Italiaans meisje. ‘We wisten nog niet eens meteen wat voor rubriek het moest zijn. Wel vonden we dat De Student wat meer in de krant moest staan, zoals de media nu op zoek moeten naar de Boze Witte Burger. Zo kwamen Thomas en Arjen erbij, die nog studeerden. Thomas was ook nog lid van Catena.’ Daar mocht Weijs op den duur niet meer naar binnen. ‘Ik kreeg er een keer een glas bier over me heen gegooid van een meisje. Dat zal wel een reden hebben gehad. Ik kwam op een zwarte lijst terecht. Dan wordt het natuurlijk juist een sport om binnen te komen. Ook bij Minerva

‘Het helpt als je stad een beetje saai is, zoals Leiden. Dat dwingt je dingen te verbeelden.’ Foto Taco van der Eb

is het een paar keer gelukt.’ En dan? ‘En dan niks. Het ging om de lol om binnen te komen.’

Intussen wist de een na de ander een boekcontract te bemachtigen. ‘Toen ik als een schooljongen mijn eerste proza aan Ilja overhandigde, begon hij meteen te strepen. Dat was een heel nuttige les. Verder zetten we elkaar eerder indirect op een spoor, babbelend, roddelend en terwijl we spraken over ander werk. En alles wat aan tafel besproken werd, was gewoon te gebruiken.’ Zo zag hij de quote ‘Neuken. We kenden het woord niet eens. Maar we deden het gewoon’ later letterlijk in een boek van Pfeijffer terug. ‘Die was van Thomas. Maar een goed voorbeeld van hoe het eraan toe ging’, zegt hij. ‘Heb ik dat toch even rechtgezet.’

Het verhaal eindigt in de herfst van 2013, na de plotselinge dood van Thomas Blondeau, van wie dan net een derde roman verschenen is. Weijs heeft Pfeijffer, die tegenwoordig in Genua woont, het boekje al laten lezen. ‘Volgens hem draagt het mooi bij aan de canonisering van de wat hij de Burgerzakenkring noemt.’

Mist hij die tijd? ‘Ik moet er niet meer aan denken. Het is nu ook niet saai, hoor. En telkens als ik even terugkom in Sociëteit de Burcht, waar we ook vaak zaten, zie ik dezelfde mensen nog zitten. Schipbreukelingen, die zich krampachtig aan de bar vasthouden. Misschien was het in mijn verbeelding bruisender dan hoe het echt was: gewoon, een café met een paar mensen.’

Replica van een ramp

Een strijkkwartet, op een replica van de Titanic, daarover gaat de nieuwe roman van Christiaan Weijs: *Het valse seizoen*, die ongeveer nu van de drukpersen rolt. ‘Ook de vorm is een strijkkwartet: verschillende stemmen, die elkaar afwisselen in brieffragmenten’, vertelt Weijs. ‘Een aantal jaar geleden dook de viool op van het bekende orkest dat tot het laatst bleef spelen, toen de Titanic in 1912 zonk. Dat instrument speelt in mijn boek ook een rol op dat nepschip. In China wordt momenteel gebouwd aan zo’n replica van de Titanic. In 2012 had die klaar moeten zijn, maar door allerlei gedoe wordt dat 2018. Het zegt ook wel wat over onze tijd, zo’n replica van een ramp.’ In zijn debuut *Art. 285b* speelden conservatoriummuzikanten ook al een rol. ‘Aan mijn uitgever kondigde ik dit dan ook aan als: wat tien jaar schrijven heeft opgebracht. Leiden komt er niet in voor trouwens. Of nou ja, Burgerzaken wordt nog één keer genoemd.’

Onno Blom in gesprek met Christiaan Weijs
Boekhandel Kooyker, dinsdag 22 november, 1930

Boekpresentatie *Het valse seizoen*
Boekhandel Paagman-Fred, Den Haag, maandag 28 november, 1900

English page

‘We talk about all kinds of things. But not about the war; it’s a sensitive subject.’ Photo Taco van der Eb

The only Dutch person I know

Students are helping refugees to integrate

Refugees are integrating into Leiden with the aid of Dutch rap music, language lessons and mentors. *Mare* hung out with three mentor-students. “It’s so Dutch: Appointments, appointments, appointments, everything must be on time.”

Appointments, appointments, appointments

“Voorzichtig! Pas op!” are the Dutch words Lojain Matar (23) from Syria picks up on a visit to De Valk Windmill Museum. The stairs in the old mill get steeper as they climb; the floor creaks, but Matar doesn’t mind. “Are the heights bothering you?” asks Josephine Sisouw de Zilwa (20, Cultural Anthropology), when they arrive at the balcony, some fourteen metres off the ground. Matar doesn’t understand the question immediately, but even when she does, she doesn’t know why Sisouw is frightened. “*Mooi*” she exclaims at everything she sees in the mill. Or: “*Oud!*” And the *hutspot* and pancakes Sisouw recently cooked for her were: “*Lekker!*” “Did you *really* like them?” Sisouw asks. Well, the pancakes tasted delicious, anyway. Sisouw was appointed Matar’s mentor by the municipality. She is almost the only Dutch person with whom Matar has contact. “And our old neighbour”, adds Matar. The only other people she actually speaks to are Syrians. “I know them from Dutch class.” According to Sisouw, her Dutch is improving very quickly. “At first, we used Google Translate or Google Images much more often. Or we switched to English.” Matar was doing an English degree course in Syria. “Only one year”, she says. She would love to continue her studies here. “And be a teacher, teaching young children.” A little later, in the apartment she shares with her husband Jamal (25), she offers me biscuits. “They’re from Zam Zam”, she explains, an Islamic supermarket in Leiden. She thinks “one biscuit with your coffee” is *so* Dutch. And: “Lots of bikes, lots of the same, low houses, lots of dogs and cats about.” In Syria, she lived high up in a large building. “In Homs.” She’s quiet for a moment. “We usually talk about all sorts of things”, says Sisouw. “But not about the war, actually. It’s a sensitive subject.” Matar arrived in the Netherlands by plane, following Jamal who roamed all over the place by land and sea before arriving here. “That’s so Dutch too”, Lojain continues quickly. “Appointments, appointments, appointments, filling up your diary. Everything must be on time.”

Herrings and hotchpotch

Nashwa Nashed (24), from Syria, has her phone playing “*Je booty gaat van round, round, round, round, round*”. “I like this song”, she exclaims, talking about the song by Dutch rap artists Dyna, Lil’ Kleine, Firstman and Bollebof. Nashed has joined law student Anna Stupers (23) at a sidewalk café, where they meet almost every week. “We usually have a coffee”, says Stupers. “We chat about life in Syria but about other things too, things we both like.” Stupers put her name down to be a mentor for the JA Statushouders project after seeing a Facebook request from Leiden Municipality. “I’ve worked with Amnesty International on the refugee issue before, but I wanted to get to know the people we were helping personally”, she explains. This spring, she started mentoring Nashed, who has been in the Netherlands for two years. “I took a bus from Aleppo to Turkey. After eight months, we took a boat to Greece”, Nashed tells me. “You lived there for a while too, didn’t you?” Stupers asks. “For two years”, Nashed replies. “I arrived in the Netherlands by plane. At first, I lived in an AZC (asylum seekers’ centre) in Dronten, but now I have a flat of my own in Leiden.” Her parents and brother are still in Aleppo. “I talk to them every day.” At least, if the connections are working. “And I often visit my sister who lives in The Hague. Her children were born here.” She shows me some pictures of her nieces. “The eldest is called Máxima.” Back in Syria, Nashed was doing a degree course in business administration and marketing; now she spends her time learning Dutch. “At the university’s Language Centre.” She also attends cultural lessons. “About herrings and hotchpotch”, she says, pulling a face. Stupers remarks: “As a holder of a residence permit, you don’t get much chance to get to know Dutch people. At language class, she usually meets people from Syria and Eritrea.” And Iran, Russia and Israel”, Nashed adds. “Anna is the only Dutch person I know, really.”

A good gossip

“Actually, I’m a vegetarian”, Elise van Dansik (21, Anthropology) says. “But Eid is an exception”, says Nebal Darwish (18). “Surely you can eat meat then?” Van Dansik has joined the entire Darwish family on the couch in their living room in a flat in the Merenwijk district: father, mother, four sons and some friends. “A good gossip with Elise”, says Nebal. “Just joking; she’s just come round for a chat.”

“Sometimes we go for a walk or a coffee at Einstein”, Yamen (20) tells me. Van Dansik adds: “I’ve shown them the Burcht, the windmill and the market too. Only, they wouldn’t try herring.” Father Nabil shakes his head emphatically when he hears the word “herring”. “What’s that again?” Aghyad (15) asks. “Isn’t that awful (*vies*)?” “No, herring doesn’t taste awful at all”, Van Dansik exclaims. Aghyad replies: “Fish (*vis*), I mean.” Nebal and Yamen have been here for two and a half years. “We took a boat from Turkey to Italy together”, recalls Yamen. Nebal continues: “The others arrived a year ago by plane from Turkey.” That’s when they saw their youngest brother Ameer for the first time; he is twenty-one months old now. He laughs when Van Dansik shows him his picture with an animal’s face on Snapchat. “We sing Dutch songs”, says Safaa. “Nursery rhymes for Ameer”, explains Yamen. “And Dutch rap artist Boef!” Nebal and Aghyad now go to school in Leiden and Yamen wants to start senior secondary school (MBO). “He wants to do something in ICT”, Nebal thinks. “And you want to be a hairdresser”, Aghyad retorts. His quiff, with lines shorn up along the sides, is Nebal’s creation. Aghyad plays all sorts of musical instruments. “I want to be a DJ.” Safaa and Nabil are amazed to hear their sons’ plans for the future. “I was a midwife in Homs”, says Safaa. “And I was a welder”, adds Nabil. “She wants to work as a midwife again”, Nebal explains. “But we must sort things out before she’s allowed to do that here.” There is a small Christmas tree under the television. Safaa just thinks it’s pretty. On the wall opposite, there is a clock with elegant texts picked out in gold. “There from the Quran”, explains Safaa. She points to the Christmas tree and the clock: “And we’re in the middle.” “Really we should have something Jewish on the other wall”, says Nebal with a grin.

BY MARLEEN VAN WESEL

Integration

A statushouder (holder of a residence permit) is a refugee who has been granted a provisional residence permit after applying for asylum. This position gives you certain rights, such as housing, but also duties, such as taking the civic integration examination. So far this year, Leiden has housed 252 new statushouders of the Municipality’s target of 308. To help them integrate, the Municipality launched the JA Statushouders (JAS) project. Now, 124 Leiden residents have been appointed mentors to one or more statushouders. 15 students and 10 members of Leiden University’s staff have already joined the programme, but more mentors are always welcome.

Bonus: 47 baby-crocs

Gescande mummie bevat extra krokodilligheid

Het Rijksmuseum van Oudheden stopte hun krokodil-mummie in een scanner. Er bleken 47 baby-krokodilletjes in te zitten.

DOOR BART BRAUN Vrijdag gaat de Egypte-tentoonstelling van het Rijksmuseum van Oudheden weer open, en er is meer oud-Egypte te zien dan ooit: 1400 objecten, verdeeld over de hele begane grond van het museum; volgens Oudheden zelf is het één van de tien belangrijkste egyptologische collecties ter wereld. Bij de ingang van de Hiernamaals-zaal loop je meteen tegen een van de grootste knallers aan, al zie je dat er aan de buitenkant niet aan af.

Als je er gewoon naar kijkt, lijkt de krokodillenmummie nep. Sterker nog: elke carnavalsvereniging die een namaakkrokodil wil bouwen, knutselt een realistisch exemplaar in elkaar, al is het maar de vraag of hun krokodil ook tweeduizend jaar mee zou gaan. In zekere zin is de krokommie in Oudheden ook nep: de doeken zijn gewonden om een frame van takken en palmbladnerven, dat met touwen aan elkaar is gebonden. Daarin zit de echte krokodil.

Of beter gezegd: zitten de echte krokodillen. Het museum weet al sinds 1996 dat er niet één grote krokodil in de mummie van drie meter zit, maar twee. Voorin zit één krokodil, zonder staart, en achterin zit er nog eentje. Op een touchscreen voor de vitrine kunnen de bezoekers naar hartelust draaien, doorsnedes zoeken en inzoomen op een 3D-model van het gescande object.

‘We waren als voorbereiding op de nieuwe expositie naar het British Museum in Londen geweest’, vertelt conservator Lara Weiss. ‘Daar hadden ze zo’n scan van één van hun mummies, en toen besloten we dat dit ook leuk en informatief voor onze Leidse bezoekers zou zijn, en dat wij er ook twee wilden, eentje van een mens, en eentje van onze grote krokodil.’

De mummie ging bij het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam de CT-scanner in, een Zweeds bedrijf knoopte de scans aan elkaar tot de 3D-applicatie die laat zien waarom het ding zoveel vetter is dan het eruit ziet. Er is nog iets te zien op de nieuwe, betere scans: baby-

krokodilletjes. Ze zijn niet makkelijk te tellen en ze zijn niet allemaal even intact na tweeduizend jaar en meerdere verhuizingen, maar de conservatoren van Oudheden denken dat het er 47 zijn.

Weiss: ‘Een nijlkrokodil legt blijkbaar meestal tussen de veertig en zestig eieren, dus het zou kunnen dat dit één nest is.’

De krokommie staat in een vitrine met andere gemummificeerde dieren: valken, ibissen met hun eigen mini-sacrofaagjes, slangen, katten en – goed kijken – een baviaan. ‘Er zijn verschillende redenen waarom de oude Egyptenaren mummies van dieren maakten’, legt Weiss uit. ‘Soms was een dier heilig, bijvoorbeeld omdat het bij een tempel hoorde, of omdat ze dachten dat een god zich in een dier had gemanifesteerd. Een andere reden is dat zo’n mummie een geschenk was aan een god. Misschien wilde iemand een groot geschenk geven, maar waren er geen grote krokodillen voorhanden, en hebben de makers van al deze kleine dieren bij elkaar een grote mummie gemaakt.’ Niet als oplichterij, maar om de totale hoeveelheid krokodilligheid in het pakket te vergroten.

Een andere optie is dat het drie generaties krokodil zijn, als verwijzing naar het oud-Egyptische geloof in verjonging en nieuw leven na de dood. ‘Een soort kringloop, waarbij de volgende generatie nodig is om alles voort te laten bestaan’, vat Weiss het samen.

Gaan er weleens stemmen op om Egyptisch erfgoed zoals dit terug te brengen naar Egypte? ‘Dat is in de Egyptologie een steeds terugkomende discussie, bijvoorbeeld over de buste van koningin Nefertiti in Berlijn, die de Egyptenaren al sinds jaar en dag terug willen. Maar ja, dat beeld is daar honderd jaar geleden op een legale manier gekomen. Natuurlijk hebben de Egyptenaren recht op hun eigen cultuur’, legt Weiss uit. ‘En we schaffen hier zeker geen voorwerpen aan waarvan bekend of zelfs maar onduidelijk is of ze uit Egypte geroofd zijn. Als blijkt dat iets hier niet rechtmatig gekomen is, gaat het terug.’

Rijksmuseum van Oudheden
Nieuwe Egypte-zalen & expositie: Koninginnen van de Nijl
18 november t/m 17 april

Krokodillenmummie in de CT-scanner van het AMC.

FILM

KIJKHUIS

Een echte Vermeer

za. 13.30, do. za. ma. wo. 16.00

Toni Erdmann

dagelijks 21.00, za. 13.00, vr. zo. di. 15.45

Layla M.

dagelijks 18.45

Remainder

do. za. ma. wo. 16.00

Snowden

vr. zo. di. 16.00, za. ma. di. 21.30

Tonio

za. zo. di. 19.00, vr. zo. wo. 21.30

Hoogtepunten uit de Spaanse cinema:

Deel 1 - De Spaanse Burgeroorlog

ma. 19.00

Studium Generale en IIAS

presenteren: **Placebo**

wo. 19.00

TRIANON

Fantastic Beasts and Where to Find Them 3D

dagelijks 15.00 + 18.15 + 21.30,

za. zo. 12.00

LIDO

Bridget Jones's Baby

dagelijks 18.30 + 21.30, do. vr. ma. di.

12.30 + 15.30

The Accountant

do. za. ma. wo. 18.15, vr. zo. di. 21.30

MUZIEK

QBUS

De X: Labryenco

Za 19 november, 21.00, €12,50

REGENBOOGKERK OEGSTGEEST

Concert Requiem Heinrich Biber

Zo 20 november, 15.00, gratis

LOKHORSTKERK

Concert Practicum Musicae

Do 24 november, 17.00, gratis

HET LEIDSE VOLKSHUIS

Open Podium Centrum voor

Amateurlust

Vr 18 november, 20.00, gratis

THEATER

THEATER INS BLAU

Dood Paard: VOLPONE

Vr 18 november, 20.30, €19,-

ISH Nieuwe Makers: IGNITE

Za 19 november, 19.30, €16,-

Hotel Modern: Slakkesporen

Di 22 en wo 23 november, 20.30, €17,50

IMPERIUM THEATER

De Toneelfabriek: Op de Ziel

17, 18, 19 november, 20.30, €12,-

DIVERSEN

AFRIKASTUDIECENTRUM

Lezing Prof. Muna Ndulo: Ethnicity, diversity, inclusivity and constitution making in Africa

Do 17 november, 18.30

Seminar Why hundreds of Dutch

emigrants chose Rhodesia-Zimbabwe as their new home

Do 24 november, 15.30

VAN STOCKUM

Lezing Tommy van Avermaete over

Svetlana Alexijevitsj

Do 17 november, 19.30, gratis

Onno Blom in gesprek met Christiaan

Weijts

Di 22 november, 19.30, gratis

MAREKERK

Wijnproeverij

Vr 18 november, 20.00, €7,50

THE OLD SCHOOL

Boekpresentatie: The North Koreans.

Glimpses of Daily Life in the DPRK

Zo 20 november, 14.00

KITLV

Seminar: Melati van Java

Do 24 november, 15.30

GALERIE ARS

Tentoonstelling: Hedendaagse

grafiek- en tekenkunst Universiteit

Leiden

t/m 27 november, wo t/m zondag

13.00-17.00

STADHUIS

Tentoonstelling: Taalmuseum Leiden

t/m 6 januari

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK

Tentoonstelling: Praag rond 1600

T/m 10 januari

MUSEUM VOLKENKUNDE

Tentoonstelling: Wereld vol veren

t/m 5 maart 2017

RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN

Tentoonstelling: Koninginnen

van de Nijl

18 november t/m 17 april 2017

Het Clubje

V.l.n.r.: Lichelle Fisser, Nadia van Alten, Ghislaine Voogd, Hermien Buis en Claire Witteman. Niet op de foto: huisgenoot Lina Zheng. Foto Taco van der Eb

Column

Regenboogwortelen

De schuifdeuren van de Jumbo gaan langzaam open. Een deken van warmte valt over me heen en de geur van verse croissantjes verwelkomt me. Ik wil naar binnen stappen, maar een jongen die nijdig een half wit gesneden in zijn rugtas probeert te proppen, botst tegen me aan.

Ik herpak mezelf. Moet ik een mandje pakken of niet? Hoeveel heb ik eigenlijk nodig? Zo weinig dat ik geen mandje nodig heb? Zo veel dat ik eigenlijk een kar had moeten hebben? Wie heeft er eigenlijk bedacht dat winkelmandjes deze afmetingen hebben? Straks opzoeken op Wikipedia. Als ik thuis ben. Niet nu. Of wel? Ik heb dat mobiel internet toch niet voor niets?

Focus. Er vormt zich een rij achter me en ik besluit toch maar een mandje te nemen. Voor de zekerheid. Als ik 'm niet nodig heb, kan ik 'm altijd nog wegmoffelen onder die hoge schappen bij de broodafdeling.

Het voelt alsof mijn leven in tweeën is gesplitst. Het leven voordat de schuifdeuren zich zonet openden en het leven daarna. Van het leven daarvoor herinner ik me bar weinig. Wat heb ik thuis nog aan eten? Wat ben ik van plan om de komende week te eten? Wat wil ik straks eten? De schappen in turend, hoop ik dat het me te binnenschiet, maar dat gebeurt niet.

Glutenvrije kruidnoten. Ik smijt ze maar in mijn mandje. Voor de zekerheid. Misschien ontmoet ik tussen nu en vijf december wel iemand met een glutenintolerantie.

Een aluminium bakje gevuld met peentjes en één takje tijm. Inclusief een foto van Jamie Oliver met dromerige uitstraling, waar hij heel hip zijn armen laat rusten op de letters 'Crazy Regenboog Wortelen'.

Hoe heb ik ooit zonder gekund?

Glutenvrije kruidnoten en crazy regenboogwortelen. Een solide lijstje, als je het mij vraagt. *Less is more*, dus ik loop naar de kassa's. Eigenlijk wil ik de enige kassa nemen waar ik rustig mijn boodschappen op de band leggen kan leggen. Dan heb ik tijd om mijn pinpas te zoeken en kan ik al klaar staan met mijn tas als de caissière mijn spullen scant.

Maar de waarheid is hard. Per ongeluk maak ik oogcontact met een meisje achter een sta-kassa. "Volgende!" krijst ze. Haar priemende ogen zijn nog steeds op mij gericht.

De schade: 6 euro en 84 cent. Best veel voor een zakje sinterklaassuiker en een bakje met planten, maar ik snap dat je voor zowel glutenvrij als crazy een meerprijs betaalt. Terwijl ik haastig mijn boodschappen probeer in te pakken, hoor ik de caissière nogmaals "Volgende!" gillen. De schuifdeuren gaan weer langzaam open. Ik wil zo snel mogelijk naar huis.

FEMKE BLOMMAERT
is student taalwetenschap

‘Wij staan opeens op straat’

De Digros Diva's/Oude Singel Ladies

Nadia van Alten (23, forensische gezinspedagogiek): 'Wij zijn de Oude Singel Ladies.'

Ghislaine Voogd (20, pedagogische wetenschappen): 'Of de Digros Diva's. We veranderen de naam van ons huis elke twee weken.'

Lichelle Fisser (23, Zuid- en Zuid-oost-Aziëstudies): 'Nu staan we letterlijk op straat.'

Van Alten: 'Ik kwam zondagochtend om kwart over vijf thuis van een feestje. Toen de brandalarmen van de burens afgingen, leek het loos alarm. Pas in mijn eigen kamer, rook ik de brand bij de burens. Ik rende naar buiten en begon op de deur te bonken en te schreeuwen.'

Voogd: 'Ik dacht dat ze werd lastig gevallen, dus ik pakte mijn telefoon en rende ook naar buiten.'

Van Alten: 'Daardoor kon zij de brandweer

bellen. De burens stonden inmiddels ook op straat. We hoorden glas breken en toen kwamen al die vlammen naar buiten.'

Voogd: 'Wij renden naar links, om op nog meer deuren te bonken, de burens renden naar rechts. Daarna konden we niet meer naar elkaar toe, omdat de brandweer ertussen stond.'

Hermien Buis (25, geschiedenis): 'Oh ja, de brandweer. In onze huurcontracten staat: géén herenbezoek tussen 23.00 en 7.00 uur.'

Van Alten: 'Ze vroegen steeds of er nog mensen binnen waren. We wisten het écht niet. Uiteindelijk waren alleen Ghislaine en ik thuis.'

Buis: 'Daárom moet je dus op ons magneetbord aangeven of je aanwezig bent.'

Voogd: 'Ineens dacht ik: oh nee, de kat! Ik paste op de kat van Hermiens vriend. In zijn huis hoor, maar de sleutel lag bij

ons. Een heel lieve brandweerman zei: "Ik snap het, meid." Eenmaal binnen zei hij: "Focus! Wat heb je nog meer nodig? Paspoort? Kleding? Je knuffel?" Intussen hoorde ik het vuur knetteren, heftig. De lijstjes met huisfoto's waren gevallen en het was heel vies door bluswater.'

Claire Witteman (19, geschiedenis): 'Ik vond de troep later meevallen, toen ik mocht kijken. Het stonk wel heel erg.'

Voogd: 'Nu zijn we een maand dakloos.'

Buis: 'Echt? Die schatting ging toch niet over ons huis?'

Voogd: 'Na een Facebook-oproep kregen we superveel lieve reacties. Inmiddels hebben we allemaal onderdak. Maar we kunnen een maand lang niet bij elkaar binnenlopen. We zijn echt een soort zusjes. De afgelopen maanden zijn we alleen maar hechter geworden. Steeds gebeurde er iets kuts met iemand, en

dan waren we er met z'n allen.'

Fisser: 'Ik had niet in Leiden moeten zijn, maar in India. Daar heb ik twee maanden geleden een busongeluk gehad, en nu mis ik mijn arm. Nu dit weer. Ik dacht: wanneer stopt het? Gelukkig hebben we superveel steun aan elkaar.'

Voogd: 'Oh ja, ik had mijn laptop nog mee naar buiten genomen, om hem te redden. Vervolgens liet ik hem op de stoep in de regen staan. Een buurvrouw had hem gelukkig in veiligheid gebracht.'

Buis: 'Toen we in de media lazen dat alle bewoners hun huis weer even in mochten, dachten we: oh?'

Voogd: 'Er stond ook dat alle bewoners in Van der Valk mocht slapen. Wij zijn zondag gewoon overal en nergens terechtgekomen. Ik sliep bij de kat.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Bandirah

